

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta právnická

Diplomová práce

**Střet zájmů člena voleného orgánu
obchodní korporace**

Zuzana Sorokáčová

Plzeň

2024

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta právnická
Akademický rok: 2023/2024

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Ing. Zuzana SOROKÁČOVÁ**
Osobní číslo: **R20M0387P**
Studijní program: **M0421A220004 Právo a právní věda**
Téma práce: **Střet zájmů člena voleného orgánu obchodní korporace**
Zadávací katedra: **Katedra obchodního práva**

Zásady pro vypracování

1. Úvod
2. Obecně o Corporate governance
3. Corporate governance v podmínkách ČR – Kodex správy a řízení společnosti
 - 3.1. Principy a prostředky Kodexu správy a řízení společnosti
 - 3.2. Nástroje corporate governance
 - 3.3. Soulad úpravy konfliktu zájmů v zákoně o obchodních korporacích s principy Corporate Governance
4. Kapitálové společnosti, volené orgány a jejich členové obecně
5. Institut řádného hospodáře a vymezení složek
6. Povinnost člena statutárního orgánu obchodní korporace jednat při výkonu funkce s péčí řádného hospodáře
7. Příklady střetu zájmů
8. Důsledky porušení péče řádného hospodáře člena voleného orgánu
9. Závěr

Rozsah diplomové práce:

Rozsah grafických prací:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam doporučené literatury:

- viz příloha

Vedoucí diplomové práce:

JUDr. Kateřina Burešová, Ph.D.

Fakulta elektrotechnická

Datum zadání diplomové práce:

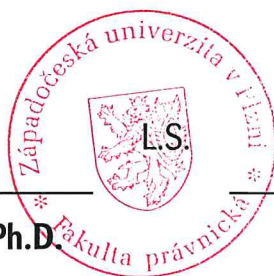
18. ledna 2023

Termín odevzdání diplomové práce:

31. března 2024

JUDr. et PhDr. Stanislav Balík, Ph.D.
děkan

Prof. JUDr. Přemysl Raban, CSc.
vedoucí katedry

Prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci "Střet zájmů člena volených orgánů obchodní korporace" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v diplomové práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce. Jako autorka uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne 1.3.2024

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala JUDr. Kateřině Burešové, Ph.D. za její cenné připomínky a odborné rady, kterými přispěla k vypracování této diplomové práce.

Obsah

Úvod	1
1. Obecně o Corporate governance	4
1.1 Kodexy corporate governance	5
2. Corporate governance v podmínkách ČR – Kodex správy a řízení společnosti 6	
2.1 Principy a prostředky Kodexu správy a řízení společnosti.....	8
2.1.1 Obecná a konkrétní pravidla Kodexu správy a řízení	10
2.2 Nástroje Corporate governance	16
2.3 Soulad úpravy konfliktu zájmů v zákoně o obchodních korporacích s principy Corporate Governace	16
3. Kapitálové společnosti, volené orgány a jejich členové obecně	20
3.1 Povinnosti členů volených orgánů v porovnání ZOK a Kodexu správy a řízení	23
3.1.1 Představenstvo	25
3.1.2 Dozorčí rada	26
3.1.3 Správní rada.....	27
4. Institut řádného hospodáře a vymezení jeho složek	28
4.1. Loajalita.....	30
4.2 Pečlivost	31
4.3 Potřebné znalosti	31
5. Povinnost člena statutárního orgánu obchodní korporace jednat při výkonu funkce s péčí řádného hospodáře.....	32
5.1 Corporate Compliance.....	34
5.2 ESG	35
5.3 Dobré mravy.....	36
6. Příklady střetu zájmů.....	37
7. Důsledky porušení péče řádného hospodáře člena voleného orgánu	43
7.1 Pozastavení výkonu funkce členu orgánu	43

7.2 Vyloučení člena statutárního orgánu z výkonu funkce	44
7.3 Odpovědnost za způsobenou škodu	45
7.4 Povinnost vydat prospěch.....	46
7.5 Povinnost nahradit vzniklou újmu.....	46
7.6 Povinnost nahradit škodu na podílu společníka	46
7.7 Ztráta nároku na odměnu.....	47
9. Závěr.....	49
Seznam použité literatury	53

Úvod

Předkládaná diplomová práce na téma „Střet zájmů člena voleného orgánu obchodní korporace“ je souhrnem problematiky jako právního komplexu, se zaměřením na celou řadu právních problémů zejména na zrcadlení se institutu střetu zájmů a zásad „soft law“ v podobě Kodexu správy a řízení společnosti v podmínkách právního řádu České republiky. Tato práce se zabývá střetem zájmů zejména těch společností, které jsou veřejně obchodovatelné, protože právě tyto společnosti musí splňovat a zejména dodržovat řadu norem a standardů, kterým je například výše zmíněný kodex.

Dále se práce věnuje institutu řádného hospodáře a právní úpravě vymezených témat obsažených v zákoně o obchodních korporacích a družstev, doplněným o nejnovější sjednocující konstantní judikaturu. Tato judikatura zrcadlí, jakým způsobem na tyto problémy hledí soudní praxe. Cílem této práce je popsat ucelenou strukturu dané právní problematiky, tak aby bylo možné se seznámit v odborném kontextu s celou šíří tématu. Předložit čtenáři této práce komplexní právní úpravu, která vychází nejen z právního řádu, ale i soudní praxe.

Vědecké metody zpracování diplomové práce, které autorka při zpracování této diplomové práce použila byly zejména tyto: deskripce, která byla využita při popisu dané problematiky. Metoda kompilace, poskytla své využití v implementaci odůvodnění a verifikaci závěrů z vícero zdrojů a jejich citací. Komparační metoda jinými slovy srovnávací metoda poskytla možnost porovnávat jednotlivé právní normy týkající se zpracovávaného tématu. Jednotlivé další metody jsou například analýza a syntéza, v neposlední řadě je to i rešerše použité literatury.

Práce je rozdělena do kapitol a podkapitol, které se detailněji věnují střetu zájmů a dalších právních konsekvencí spojených s touto problematikou. První kapitola se věnuje popisu pojmu „Corporate governance“, druhá kapitola podrobně popisuje institut „Corporate governance v podmínkách ČR“ jeho principy a obecná pravidla používání včetně nástrojů. V těchto dvou kapitolách autorka využívá mimo jiné metodu deskripce a komparace se zákonem o obchodních korporacích. Tyto první kapitoly jsou velmi důležité stavební kameny právě pro celou materii této práce. V třetí kapitole se autorka věnuje obecně „Kapitálové společnosti, voleným orgánům a jejich členům“. Tato kapitola stručně popisuje jednotlivé orgány a povinnosti jejich členů jednak z pohledu zákonné materie a jednak z pohledu Kodexu správy a řízení a případě jejich vzájemného spojení či propojení ve vztahu

k otázce střetu zájmu. Ve čtvrté kapitole předkladatelka této práce hovoří o „Institutu řádného hospodáře a vymezení jeho složek“, kterými jsou loajalita, pečlivost, potřebné znalosti. Na tuto kapitolu navazuje pátá kapitola s názvem „Povinnosti člena statutárního orgánu obchodní korporace jednat při výkonu funkce s péčí řádného hospodáře“. Povinností řádného hospodáře je vykonávat svoji funkci s potřebnými znalostmi, pečlivostí a nezbytnou loajalitou, kdy s touto povinností rovněž souvisí právě již zmíněná corporate governance (korporátní správa). Tento soubor pravidel chrání korporátní prostředí před hrozbami, kterým může být potencionální střet zájmu. S institutem řádného hospodáře jako člena voleného orgánu je úzce spojena otázka střetu zájmu, proto se autorka v této diplomové práci věnuje rovněž i právnímu aktu Evropské unie – směrnici ESG – Environmental, social a governance – a také otázce compliance a dobrým mravům, protože všechny tyto pojmy v sobě zahrnují řadu spojitostí, které v případě porušení povinností mohou vést k budoucímu střetu zájmu. Šestá kapitola se věnuje příkladům střetu zájmu ze současné soudní praxe. Poslední, a tedy sedmá kapitola se věnuje „Důsledkům porušení péče řádného hospodáře člena voleného orgánu“. Důsledkem porušení péče řádného hospodáře člena voleného orgánu může vést k pozastavení výkonu funkce člena orgánu nebo jeho vyloučení z výkonu funkce. V této kapitole je rovněž zmíněna novela zákona o obchodních korporacích a družstev účinná od 1.7.2023, která zavedla velmi důležitou evidenci vyloučených osob. Další podkapitola se věnuje odpovědnosti za případnou způsobenou škodu, povinnost vydat prospěch, nahradit vzniklou újmu, povinnost nahradit škodu na podílu společníka.

Cílem této diplomové práce je pomocí metody komparace provést souhrn rozhodných právních předpisů a soudní judikatury s dalšími terciálními normami, a umožnit tak ucelený pohled na problematiku střetu zájmů volených orgánů obchodní korporace z pohledu dvou, na první pohled, zcela odlišných souborů pravidel – zákonné úpravy a kodexu správy a řízení. Právní úprava zákona o obchodních korporacích a družstev má charakter závaznosti, vynutitelnosti a rovněž regulaci širšího spektra záležitostí. Naopak Kodex správy a řízení má charakter dobrovolnosti a doporučení, které společnosti přijímají, aby posílily svou etiku a transparentnost. Některé právní teorie zastávají názor, že právo je minimum morálky. Podle tohoto pravidla by pak „stačilo“, aby se členové volených orgánů chovali podle toho, co by považovali za správné a ke střetům zájmu by vůbec nedocházelo.

Dílčím cílem této práce je rovněž najít případné souvislosti, podobnosti či rozdíly obou těchto navzájem nezávislých a odlišných předpisů upravujících nejen problematiku střetu zájmů, ale fungování celé kapitálové korporace. Dalším cílem této práce je popsat návrh řešení této materie „de lege ferenda“, protože právní normy se neustále v čase doplňují vzhledem k vývoji společnosti, technologiím a situacím, které v běžné praxi vznikají. Příkladem je již zmíněná novela zákona o obchodních korporacích a družstev, která zavedla některé změny v oblasti postavení členů volených orgánů obchodních korporací.

1. Obecně o Corporate governance

Pojem *corporate governance* se poprvé objevil v britském odborném tisku přibližně před 25-ti lety a pochází z angloamerického prostředí a to kvůli finančním skandálům ve Velké Británii. Jedná se o interdisciplinární obor, který zahrnuje sociologii, filozofii, ekonomii, psychologii, etiku i právo. Lze ho přeložit jako řízení a správu obchodních společností, ovšem ve většině případů se tento pojem nepřekládá. Řízením se rozumí proces, v jehož rámci zpravidla statutární management (tedy statutární orgán, resp. jeho člen) té které obchodní korporace působí na daný subjekt práva tak, aby co nejlépe zabezpečil jeho průběžné fungování a následný rozvoj; správou se pak povětšinou rozumí vlastní řízení daného subjektu a jeho průběžná i ad hoc kontrola. Tento institut zejména pomáhá zajistit dostatečný systém vnitřní kontroly uvnitř té které obchodní korporace a tak zabezpečuje její majetek; zabývá se vztahy mezi statutárními orgány té které obchodní korporace, jejím nižším managementem, akcionáři i ostatními zainteresovanými osobami či skupinami; zabraňuje jednotlivcům zmocnit se příliš velkého podílu na rozhodování v té které obchodní korporaci; pomáhá zajistit, aby byla dotčená obchodní korporace spravována v nejlepším zájmu jejích akcionářů a ostatních zainteresovaných osob či skupin a snaží se podporovat transparentnost a odpovědnost (ty jsou důležité pro případné investory, tak i z hlediska vnitřního řízení a samozřejmě i obchodní a finanční výkonnosti dané obchodní korporace.¹

Klíčovým úkolem *corporate governance* je posuzovat systém správy a řízení společnosti, a to z pohledu podnikatelské výkonnosti, tj. zvažovat zájmy všech oprávněně zainteresovaných stran, a v tomto směru svojí činností ovlivňovat tvorbu podnikatelské strategie a její implementaci s cílem uspokojovat tyto zájmy.²

Podle Jamese Chena je *corporate governance* systém pravidel, procesů a praktik, kterými je firma řízena a kontrolována. Zahrnuje vyvažování zájmů mnoha zainteresovaných stran společnosti, ať už akcionářů, vrcholových manažerů, zákazníků, dodavatelů, tak i vládu. Ve zkratce se jedná o strukturu pravidel, praktik a procesů používaných k řízení společnosti, protože špatné řízení může zpochybnit fungování společnosti a její konečnou ziskovost. Naopak dobré řízení podporuje

¹ MORAVEC, Tomáš a Lucie ANDREISOVÁ. *Obchodní společnosti pohledem Corporate Governance*. Praha: Grada Publishing, 2021. s. 110.

² KLÍROVÁ, Jana. *Corporate governance: správa a řízení obchodních společností*. Praha: Management Press, 2001. s. 87.

dlouhodobou finanční životaschopnost společnosti, dále podporuje výnosy a současně i přináší příležitosti. U akciové společnosti se dobré řízení může promítnout do oblasti rostoucích cen akcií a může potencionálně snížit finanční ztráty, plýtvání, rizika a zlikvidovat korupci. Dobré řízení může usnadnit získávání kapitálu a pomáhá budovat důvěru u investorů.³

Zjednodušeně řešeno, corporate governance znamená v českém překladu korporátní správa. Jedná se o systém postupů a pravidel, které slouží ke správě a řízení společnosti, a jehož cílem je, aby řízení společnost bylo v souladu s nejlepšími zájmy akcionářů a zainteresovaných osob, protože největším zájmem akcionářů a zainteresovaných osob je právě veličina ziskovosti. Corporate governance je jedním z řady desítek nástrojů, které přispívají k transparentnosti a efektivnímu řízení. Tato korporátní správa musí být prováděna v souladu se zákonem, etickými standardy a ve prospěch dlouhodobého úspěchu společnosti na trhu, protože selhání korporátní správy může vést ke korupci, snížení hodnoty akcií, nedůvěře investorů, reputačních problémů a střetu zájmů. Když systém pravidel a zákonů, které by měly zajistit řádnou správu, nefungují nebo jsou porušována dochází k celkovému selhání corporate governance. Reakcí na toto selhání jsou regulace, které mají za úkol předcházet negativním dopadům a zabezpečit stabilitu společností a tím i dotčených osob. Tato regulace má podobu tzv. „soft law“, které jsou měřítkem pro corporate governance a jehož součástí jsou například etické kodexy, směrnice pro správní rady, dobrovolné zásady korporátního řízení a environmentální a sociální standardy.

Právní předpisy mají zásadní vztah ke corporate governance, protože právní předpis stanovuje rámec, v němž společnosti fungují a provozují svou činnost a ve které společnosti uplatňují právě onu korporátní správu.

1.1 Kodexy corporate governance

První kodex corporate governance byl zpracován v roce 1992 ve Velké Británii a byl vypracován Komisí pro finanční aspekty dobré správy a řízení a je znám pod názvem Cadburyho kodex. Tento kodex byl určen kótovaným společnostem a jeho doporučení byla aplikovatelná na monistickou strukturu řízení

³ James Chen. *Corporate Governance Definition: How It Work, Principles, and Examples* [online]. Poslední změna 18.8.2022. [Cit. 23.1.2023].

a správy obchodní korporace, z hlediska obsahu se zabýval úlohou správní rady, povinnostmi poskytovat pravdivé informace o výkonnosti jednotlivých poboček, významem externích členů správní rady a v neposlední řadě nutností a povinností zajistit efektivní externí i interní audit a dalších vnitřních mechanismů.⁴

Český kodex správy a řízení společností byl inspirován právě Principy Governance organizace OECD. Komise pro cenné papíry vypracovala první verzi tohoto kodexu v roce 2001 a v roce 2004 došlo k jeho přepracování, protože v podnikatelské praxi nevzbudil příliš velkou odezvu. Jelikož byla kvalita zpracování českého kodexu corporate governance odbornou veřejností i podnikatelskou praxí kritizována, byl v roce 2018 zveřejněn nový Kodex správy a řízení společností ČR, který zveřejnilo Ministerstvo financí ČR. Dle společnosti Deloitte navazuje na Principy správy a řízení společností vydané v roce 2015 OECD ve spolupráci se státy G20, kdy jeho cílem je pevně zakotvit v českém prostředí standardy a osvědčené postupy v duchu transparentnosti, odpovědnosti a dlouhodobé perspektivy společností. Kodex správy a řízení ČR obsahuje kapitoly ohledně práv akcionářů, valné hromady, volených orgánů, odměňování, představenstva, dozorčí rady, spolupráce mezi představenstvem a dozorčí radou, správní radou a statutárními řediteli, výbory a konflikt zájmů, tzv. insider trading, transparentnost, audit účetní závěrky a uveřejňování informací o správě a řízení společností.⁵

2. Corporate governance v podmínkách ČR – Kodex správy a řízení společností

Kontinentálně-evropský model byl budován na předpokladu, že vlastníci již nejsou jedinými nositeli rizika. Kromě nich vystupují do popředí ostatní zainteresované strany, k nim patří zejména zaměstnanci, místní komunita a vláda. Zaměstnanci se angažují v rozvoji některých specifických znalostí nebo dovedností, které jsou od nich požadovány k převzetí významného rizika, které je opravňuje participovat na správě svých společností (spolurozhodování). Pokud jde o místní komunitu, ta by měla mít rovněž adekvátní slovo ve správě společností v otázkách životního prostředí a zaměstnanosti. Rovněž vláda je významnou

⁴ MORAVEC, Tomáš a Lucie ANDREISOVÁ. *Obchodní společnosti pohledem Corporate Governance*. Praha: Grada Publishing, 2021. Právo pro praxi. s. 116.

⁵ MORAVEC, Tomáš a Lucie ANDREISOVÁ. *Obchodní společnosti pohledem Corporate Governance*. Praha: Grada Publishing, 2021. Právo pro praxi. s. 118.

zainteresovanou stranou, neboť sehrává v současné době významnou roli v otázkách blahobytu svých občanů a stanovením právních regulací systému správy v příslušné zemi. Vlády intervnují v rozdělení zisku podniků prostřednictvím regulací a omezení v tvorbě rezerv podniků a v ochraně dlužníků a jiných zainteresovaných stran. Tento model zajišťuje přísné oddělení správní a manažerské funkce v podnicích a umožňuje vlastníkům a dalším zainteresovaným stranám kontrolovat strategické chování představenstva.⁶

V České republice jsou principy corporate governance formulovány v Kodexu správy a řízení společností založeném na Principech OECD, který vznikl na půdě Komise pro cenné papíry.⁷ Kodex je koncipován tak, aby společností v České republice ukázal tu nejlepší praxi. Důraz je kladen na transparentnost a odpovědnost, neboť tyto prvky jsou pro upevnování důvěry investorů podstatné. Důraz je tudíž kladen na to, aby se společnosti ke Kodexu přihlašovaly a některá jeho ustavení přijaly již nyní a akcionářům ve výroční zprávě vysvětlily, proč ostatní ustanovení nepřijímají a kdy očekávají, že budou s to je přijmout.⁸ Tento Kodex je souborem standardů té nejlepší praxe a nevyžaduje žádné legislativní zakotvení. Jedná se o tzv. zvláštní kategorii - terciární normu – která není pramenem práva, ale v případě, pokud se k nim společnost přihlásí a přijme a následně i aplikuje, pak tyto principy mohou mít charakter samotného pramene práva, jak ve své nalézací činnosti konstatoval Ústavní soud. Nejvyšší správní soud se vyjádřil k otázce pramenů práva a principům právní jistoty a jednoty právního řádu, spravedlnosti a rozumnosti výkladové směrnice tak, že právní řád České republiky tvoří jednotný celek, jehož jednotlivé části jsou ve vzájemném společném propojení a souvislostech. Proto pravidlo chování nebývá vyjádřeno v jednom právním předpise, ale může být vyjádřeno i v několika právních předpisech. V případě, pokud by právní předpis neposkytoval jednoznačnou odpověď na otázku, bude soud postupovat podle výkladu v systémových souvislostech tak, aby předmětná otázka byla rozumně a zejména spravedlivě vyřešena (rozsudek NSS ze dne 13.5.2004 sp.zn. 1 As 9/2023-90).

Kodex se skládá z principů poctivosti, odpovědnosti a otevřenosti.

⁶ HURYCHOVÁ, Klára a Daniel BORSÍK, ed. *Corporate governance: kolektivní monografie*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. s. 15.

⁷ Ministerstvo financí České republiky *Zásady Corporate Governance* [online]. 21.5.2004 [cit. 23.1.2023].

⁸ Ministerstvo financí České republiky *Principy OECD, na nichž je Kodex založen, jsou principy otevřenosti, poctivosti a odpovědnosti* [online]. 31.12.2005 [cit. 23.1.2023].

Kodex je určen společnostem, které vyhotovují a uveřejňují výroční zprávu emitenta podle ust. 118 odst. 1 zákona o podnikání na kapitálovém trhu v aktuálním znění, zjednodušeně řečeno pro veřejně obchodovatelné společnosti (jedná se o společnosti, jejichž akcie jsou obchodovatelné na burze cenných papírů) a jiným společnostem, které mají povinnost uplatňovat určité standardy správy a řízení společnosti podle zvláštním právních předpisů, jakož i společnostem, u nichž taková povinnost vyplývá ze zakladatelských dokumentů či z jejich účasti v podnikatelském seskupení. Kodex a jeho osvědčené postupy a standardy lze doporučit i širokému okruhu akciových společností a jiných obchodních korporací které spojuje snaha zkvalitnit svůj rámec správy a řízení.⁹

Corporate governance je velmi důležitý aspekt, protože vytváří systém postupů a pravidel, které určují, jak společnosti fungují a jak sladují a zkoordinují zájmy všech svých zainteresovaných stran. Dobré podnikové řízení vede k etickým obchodním praktikám, které vedou k finanční životaschopnosti což může přilákat investory. Corporate governance vyžaduje transparentní a čestné chování společností, vede společnosti k etickým rozhodnutím, která jsou přínosem pro všechny její zainteresované strany. Může podtrhnout potencionální investici pro investory. Špatné podnikové řízení vede k rozpadu společnosti, což často vede ke skandálům a bankrotu.

2.1 Principy a prostředky Kodexu správy a řízení společnosti

Principy mají za úkol zlepšit regulatorní, institucionální a právní rámec pro správu a řízení společností. Kladou si za cíl podpořit efektivitu hospodářství, finanční stabilitu a udržitelný rozvoj na úrovni nejen národní, ale rovněž mezinárodní. Jak již bylo uvedeno výše, principy se zaměřují na společnosti veřejně obchodovatelné (finanční a nefinanční). Existují obecné principy, jako princip otevřenosti, poctivosti a odpovědnosti. Současně existují i principy, které si nekladou za cíl ovlivnit podnikatelský úsudek jednotlivých účastníků trhu, představitelů společností a investorů, protože to, co může být platné pro jeden podnikatelský sektor nemusí platit na ostatní.

Princip otevřenosti je velmi podstatný pro vztahy mezi podnikateli a současně těmi, kdo se na úspěchu podnikatelů podílejí. Otevřenost souvisí zejména s uveřejňováním informací, které přispívají k transparentnímu zkoumání

⁹ Deloitte. *Kodex správy a řízení společností ČR 2018*. Czech Institute od Directors, 2018. s. 15.

společnosti. Poctivost vyžaduje, aby všechny finanční zprávy vyjadřovaly pravdivý pohled na společnost.

Tyto základní principy mohou sloužit například bankám, které jsou v pozici věřitele, aby snížili svá rizika při půjčování peněz, neboť při dosahování obecných ekonomických cílů hraje velmi důležitou roli důvěra.

Principy se postupně přizpůsobují a vyvíjejí s ohledem na významné změny vnějších podmínek, aby byl zachován jejich význam pro tvorbu strategie v oblasti řízení a správy.

Systém správy a řízení společnosti by měl prosazovat transparentní a férové fungování trhů a efektivní alokaci zdrojů. Měl by být v souladu s principy právního státu a v této souvislosti podporovat mechanismy účinné kontroly a vymahatelnosti.¹⁰ Jednoduše řečeno, efektivní správa a řízení společností vyžaduje spolehlivé regulatorní, právní a institucionální prostředí, na které se mohou spolehnout účastníci trhu, kteří na tento trh vstupují. Zároveň transparentnost může *přispět k možnému budoucímu zamezení střetu zájmů*.

Systém správy a řízení může být doplněn o právně nevynutitelné prvky nad rámec zákona, který je založen na principu „vysvětli proč nedodržuješ nebo dodržuj“. Jelikož je každá společnost jiná, umožňuje tento postup flexibilitu a přizpůsobení se každé společnosti na míru, protože co funguje v jedné společnosti, nemusí fungovat ve druhé. Současně, s vývojem společností a podnikatelského prostředí mohou být principy revidovány a v případě potřeby taktéž přizpůsobovány. V případě právních a regulatorních principů, které ovlivňují správu a řízení společností, tak tyto musejí být vždy v souladu s platnými právními předpisy a musejí být právně vynutitelné. V případě nepoctivého jednání jsou tu státní orgány, které mají k dispozici účinné donucovací prostředky a sankční pravomoc.

Jak již bylo zmíněno výše, regulace je dalším důležitým prostředkem pro správu a řízení společností. Regulace trhů s cennými papíry by měla podporovat účinnou správu a řízení společností.¹¹ Důvod je prostý, protože trhy s cennými papíry hrají významnou roli v posílení správy a řízení, a to prosazením a stanovením takových požadavků, které podporují efektivní správu a řízení společností u emitentů na daném trhu. Akciové trhy taktéž umožňují investorům

¹⁰ Deloitte. *Kodex správy a řízení společností ČR 2018*. Czech Institute od Directors, 2018. s. 18.

¹¹ Deloitte. *Kodex správy a řízení společností ČR 2018*. Czech Institute od Directors, 2018. s. 21.

projevit nebo neprojevit důvěru ke správě a řízení konkrétního emitenta tím, že jim podle potřeby umožňují nákup nebo prodej cenných papírů emitenty.¹²

2.1.1 Obecná a konkrétní pravidla Kodexu správy a řízení

Kodex se skládá z obecných a konkrétních pravidel. Obecná pravidla obsahují národní kodexy corporate governance – rakouský nebo německý – rovněž i mezinárodní standardy corporate governance. Konkrétní pravidla pak kopírují evropskou a tuzemskou právní úpravu.

Práva akcionářů

Podle Kodexu jsou práva akcionářů (menšinových i zahraničních) chráněna systémem správy a řízení společnosti, kdy tento systém současně zajišťuje rovnoprávnost všem akcionářům. Společnost by měla zacházet se všemi akcionáři, kteří vlastní stejný druh akcie stejně a to tak, že podíl na hlasovacích právech spojený s akciemi by měl odpovídat podílu na základním kapitálu, v případě, pokud stanovy připouští hlasovací podíl, který by neodpovídal podílu na základním kapitálu, tak podíl na hlasovacích právech by měl mít dvojnásobnou hlasovací sílu a to za předpokladu úplného splacení a minimálně dvouleté účasti akcionáře ve společnosti, dále informace o účasti společnosti v podnikatelském seskupení by měla být uveřejněna. Další z důležitých úkolů společnosti je to, že by ona sama měla usilovat o uspokojení práv, které jí vznikly vůči členům jejich volených orgánů, akcionářům či jiným osobám. Pokud se sama těchto práv nedomáhá, neměla by vytvářet překážky či jinak bránit výkon práva kvalifikovaných akcionářů na podání akcionářské žaloby či jinému obdobnému jednání.¹³

Podle zákona o obchodních korporacích a družstev jsou práva a povinnosti upravena ust. § 344 a násl. Jsou zde například upravena práva na informace, právo na dividendu a právo hlasování na valné hromadě. Lze tedy konstatovat, že zákony a korporátní správa spolu úzce souvisí.

¹² Deloitte. *Kodex správy a řízení společností ČR 2018*. Czech Institute of Directors, 2018. s. 23.

¹³ Tamtéž, s. 21.

Valná hromada

Valná hromada je nejvyšším orgánem společnosti, kdy akcionáři vykonávají svá práva na řízení společnosti tím, že mají právo hlasovat na valné hromadě a musí mít právo podílet se prostřednictvím valné hromady na řízení a rozhodování společnosti (zejména týkajících se nejdůležitějších záležitostí týkajících se činnosti společnosti). Akcionáři mají právo požadovat vysvětlení, mají práva uplatňovat návrhy a protinavrhy, dovolávat se neplatnosti rozhodnutí na valné hromadě. Akcionáři jsou s dostatečným předstihem informováni o termínu konání valné hromady včetně jejího programu. Akcionáři hlasují osobně nebo v zastoupení. Valné hromady se zúčastňují členové volených orgánů, v případě, pokud jsou předmětem valné hromady i otázky řízení, jichž se týká pořad valné hromady, tak i ředitelé, dále člen výboru pro audit (rovněž i interní), compliance officer a risk manažer. Z valné hromady je pořízen zápis a to do 15-ti dnů ode dne jejího konání a to na svých internetových stránkách včetně výsledků hlasování o každém z projednaných návrhů. Dokumenty, které byly předmětem valné hromady, by měly být dostupné nejméně 10 let po konání valné hromady.

Implementace jakýchkoliv nástrojů, které mohou přímo či nepřímo zabránit v převzetí společnosti, nebo je podstatně znesnadnit, by měla podléhat schválení valnou hromadou. Akcionáři by měli být jasným způsobem informováni o důsledcích svého rozhodnutí. Nástroje zabraňující či podstatně znesnadňující převzetí společnosti by neměly být používány k ochraně členů volených orgánů a ředitelů společnosti před odpovědností za porušení povinnosti při výkonu funkce či zaměstnávání. Na rozhodnutí akcionářů musí být výhradně otázka přijetí nebo odmítnutí nabídky převzetí společnosti. Akcionářům musí představenstvo nebo správní rada představit vyváženou analýzu výhod a nevýhod v případě rozhodování o nabídce převzetí společnosti.¹⁴

Volené orgány

Členové volených orgánů musí vůči společnosti při výkonu své funkce jednat pečlivě a loajálně. Členové voleného orgánu by měli vždy přihlídnout k oprávněným zájmům zainteresovaných stran a k trvale udržitelnému rozvoji společnosti jako takové. Členové volených orgánů musí mít včasné informace, aby mohli neprodleně reagovat při plnění svých povinností. Pokud by rozhodnutí

¹⁴ Deloitte. *Kodex správy a řízení společností ČR 2018*. Czech Institute od Directors, 2018. s. 25.

voleného orgánu mohlo působit na různé skupiny akcionářů odlišně, volený orgán by měl jednat spravedlivě, a to vůči všem akcionářům. Stejně tak, pokud má člen voleného orgánu odborné znalosti, dovednosti či schopnosti, musí je při výkonu své funkce využít. Tito členové by měli dodržovat vysoké etické standardy (poctivosti, spolehlivosti, odpovědnosti a transparentnosti). Z tohoto důvodu rovněž vedou zápisy o přijatých rozhodnutích a tyto zápisy uchovávají po celou dobu existence společnosti.¹⁵

Složení volených orgánů by mělo být takové, aby při své působnosti byla jejich činnost co nejefektivnější, jejich činnost by měla zohledňovat požadavky společnosti s ohledem na předmět podnikání. Kodex dále hovoří o tom, že by členové volených orgánů neměli působit ve více než čtyřech dalších obchodních korporacích, měli by být schopni vykonávat svoje povinnosti účinně, řádně a s dostatečnou časovou kapacitou.

Autorka má za to, že předmětné kopíruje zákonnou úpravu povinnosti členů volených orgánů a péči řádného hospodáře.

Odměňování

Podle tohoto Kodexu by měla být ve společnosti vytvořena motivační pravidla odměňování ředitelů a členů volených orgánů společnosti. Tyto pravidla by měla být transparentní, jasná, srozumitelná a kompletní a musí obsahovat měřitelná kritéria. Odměna by se měla skládat z pohyblivé složky (tato by měla být jednoznačná, různorodá, úplná a měla by být navázána na kvalitu výkonu funkce odměňované osoby) a pevné (tato platí zejména pro nevýkonné členy volených orgánů), současně by měla zohledňovat požadavek přiměřenosti. Pohyblivá složka odměňování by měla být závislá na dlouhodobém hledisku sledování výkonu odměňované osoby. Společnost se může dohodnout s výkonnými členy volených orgánů a s řediteli a sjednat právo nepřiznat nárok na pohyblivou složku odměny. Dále společnost může stanovit nejvyšší přípustnou výši pohyblivé složky odměny, může nastavit pravidla pro odklad vzniku nároku a to alespoň o 3-5 let.¹⁶

Pokud předmětné řádky obsažené v Kodexu správy a řízení porovná autorka se zákonnou úpravou, tak detailní zákonná úprava neexistuje.

¹⁵ Deloitte. *Kodex správy a řízení společností ČR 2018*. Czech Institute od Directors, 2018. s. 27.

¹⁶ Deloitte. *Kodex správy a řízení společností ČR 2018*. Czech Institute od Directors, 2018. s. 31, 32.

Představenstvo

Představenstvo je řídicím orgánem společnosti (akciové, družstva), počet jeho členů by měl být alespoň tři. Představenstvo by mělo zajistit vnitřní kontrolu, compliance a interní audit a v neposlední řadě vytvořit řádné organizační uspořádání společnosti.

Dozorčí rada

Dozorčí rada jako kolektivní orgán společnosti, měl by mít nejméně 3 členy, má kontrolní pravomoc a dohlíží na činnost představenstva tak, aby jeho rozhodnutí nebyla přijímána pod vlivem jednoho člena, kdy člen by měl být nezávislý, nebo minimálně jejich počet vzhledem k celkovému počtu členů. Nezávislým členem je pouze ten, který nemá rodinné, obchodní či jiné vztahy se společností.¹⁷

Správní rada a statutární ředitel

Podle Kodexu je správní rada volena u monistické struktury společnosti. Jejím hlavním úkolem je obchodní vedení společnosti a také ta činnost, která není svěřena podle zákona valné hromadě. Správní rada svolává valnou hromadu, její předseda by neměl být rovněž statutárním ředitelem, protože statutární ředitel vede společnost z hlediska obchodu a jeho zastupování a vede společnost při každodenním řízení. Jako každý orgán, tak i správní rada a statutární ředitel jsou odpovědní za řízení společnosti v jejím zájmu. Stejně tak jako představenstvo by měla mít alespoň 3 členy a jejich činnost by měla být rozdělena na nevýkonné členy a výkonné členy, kdy minimálně polovina členů by měla být nevýkonná a její členové by měli být nezávislí.¹⁸

Výbory

Volené orgány zřizují výkonné výbory, a to ve chvíli, kdy má společnost za to, že rozsah podnikání to vyžaduje. Jedná se o agendu společnosti, kterou povede menší skupina. Jejich počet by měl být alespoň 3 a jejich členové by měli být zkušení v oblasti předmětné činnosti výboru a současně způsobilí. Volené orgány jsou předsedou výboru pravidelně informováni o jeho činnosti. Výbory při své činnosti mají zavedené postupy jednání, o těchto jednáních jsou vedeny zápisy, které společnost archivuje po celou dobu její existence. Nevýkonnými výbory mohou být

¹⁷ Deloitte. *Kodex správy a řízení společností ČR 2018*. Czech Institute of Directors, 2018. s. 38.

¹⁸ Tamtéž, s. 42.

výbory rizik, odměňování a audit. Výbory pro odměňování připravují návrhy pro rozhodování správní nebo dozorčí radě o odměňování členů volených orgánů. Výbor pro rizika má za cíl poskytnout voleným orgánům přehled případných rizik, do kterých by se společnost mohla dostat, současně navrhnout takové strategie, které by udrželi společnost v případě, že by taková rizika nastala, tomuto systému se říká akceptovatelná míra rizika a v neposlední řadě má tento výbor provádět kontrolu nad realizací uvedených strategií. Výbor pro audit zajišťuje podporu činnosti externího auditora (tento by měl mít možnost účastnit se jednání výboru pro audit), dále by měl na svá jednání zvat i členy z jiných výborů nebo z oblasti managementu společnosti.¹⁹

INSIDER TRADING, transparentnost, konflikt zájmů, audit, účetní závěrka a uveřejňování informací o správě a řízení společnosti

Kodex hovoří v desáté kapitole o tom, že společnost by měla tvořit a uplatňovat účinnou politiku pro předcházení konfliktů a její řízení v zájmů osob společnosti, kdy v této souvislosti by měla politika obsahovat zejména otázky, týkající se povinnosti osob ve společnosti vyhnout se činnostem, které by mohly vyvolat konflikt; prezentovat příklady situací, které mohou vyvolat konflikty zájmů; v případě vyvolání konfliktu stanovit pravidla dotčených osob k ohlášení; úpravy transakcí se spřízněnými osobami společnosti; v případě, pokud by vznikl konflikt zájmů, je nutné, aby se tyto osoby zdrželi svého jednání a v neposlední řadě řeší způsoby, kterými se řeší případné nedodržení této politiky.

Kodex dále hovoří o tom, že „*Všechny transakce mezi společností na jedné straně a členem jejího voleného orgánu a ředitelem nebo osobou jim blízkou nebo jinou spřízněnou stranou s takovým členem, ředitelem či společností na straně druhé by měly být uskutečněny za tržní ceny a obchodních podmínek obvyklých mezi nezávislými subjekty.*“²⁰ Valná hromada je tím orgánem, který schvaluje významné transakce se spřízněnými osobami. Musí zohlednit dopad těchto transakcí na ekonomická rozhodnutí akcionářů a možná rizika, která tato transakce může představovat. Kodex současně uvádí, že by společnost měla informovat na svých webových stránkách o těchto významných transakcích, a to nejpozději do doby uzavření této transakce.

¹⁹ Deloitte. *Kodex správy a řízení společností ČR 2018*. Czech Institute od Directors, 2018. s. 45.

²⁰ Tamtéž, s. 47.

Součástí této kapitoly je Insider Trading, nebo-li zasvěcené obchodování. Jedná se o nezákonné obchodování zasvěcených osob, které se týká prodeje a nákupu cenného papíru v rozporu se svěřenskou povinností nebo jiným vztahem důvěry.²¹ V této souvislosti Kodex striktně stanovuje, že společnost musí zavést a následně i uplatňovat postupy pro předcházení obchodování se zasvěcenými osobami. Společnost by podle něj měla nastavit účinná a řádná pravidla pro jednání těchto osob, aby nedocházelo ke zneužívání vnitřních informací.²²

Ve vztahu k otázce transparentnosti, Kodex hovoří jasně o tom, že společnost by měla na svých webových stránkách uveřejňovat informace o změně struktury akcionářů, a to v případě, pokud podíl akcionáře na všech hlasovacích právech překročil nebo klesl pod prahové hodnoty pět procent, deset procent, patnáct procent, dvacet procent, dvacet pět procent, třicet, čtyřicet, padesát, sedmdesát pět a devadesát procent.²³

Jak již bylo uvedeno výše, správa a řízení společnosti musí být transparentní. Proto otázky týkající se správy a řízení by měly být uveřejněny ve výroční zprávě. Pod dohledem členů volených orgánů je sestavena a schvalována účetní závěrka a výroční zpráva. Výroční zpráva může obsahovat analýzu a případná rizika podnikání. Společnost dále uveřejňuje i nefinanční informace, které se týkají například otázek obchodních vztahů včetně dodavatelských řetězců, investic, otázek životního prostředí, otázek boje proti korupci atd.

V případě pokud se společnost ke Kodexu správy a řízení přihlásila, měla by ve své výroční zprávě vytvořit samostatnou část věnovanou Výkazu o správě a řízení, která by měla obsahovat informaci, kde je Kodex veřejně přístupný, popis hlavních systémů vnitřní kontroly a řízení možných rizik společnosti vzhledem k procesu finančního výkaznictví, prohlášení o shodě s doporučeními Kodexu založenými na principu „dodržuj nebo vysvětli“, složení volených orgánů a údaje o akciích nebo obdobných cenných papírech. V případě, pokud by se společnost odchýlila od doporučení Kodexu, měla by uvést, proč se odchýlila od takového doporučení, vysvětlit a popsat důvody odchýlení, případně uvést opatření, které bylo přijato na místo nedodrženého doporučení. Společnost, která se připojila k pravidlu „promysli a dodržuj“ by měla ve své výroční zprávě uveřejnit Základní výkaz o správě a řízení a rovněž uvést informaci o tom, kde je Kodex veřejně

²¹ U.S. Securities and Exchange commission. *Insider Trading*. [online]. [Cit. 26.2.2023].

²² Deloitte. *Kodex správy a řízení společností ČR 2018*. Czech Institute od Directors, 2018. s. 48.

²³ Deloitte. *Kodex správy a řízení společností ČR 2018*. Czech Institute od Directors, 2018. s. 48.

přístupný. To, jakým způsobem toto pravidlo společnost aplikuje, jasně a srozumitelně popsat popis správy a řízení. Za zveřejněný obsah odpovídají volené orgány a každý akcionář má právo požadovat informace, které se týká souladu nebo nesouladu s doporučeními v Kodexu.²⁴

2.2 Nástroje Corporate governance

Nástroje corporate governance je možné členit na vnitřní a vnější, a to z pohledu ekonomicko-právní teorie. Mezi vnitřní lze zařadit povinnosti a práva společníků (rovněž i akcionářů) předmětné obchodní korporace; organizační strukturu předmětné obchodní korporace (její jednotlivé vnitřní orgány a jejich členy); **institut péče řádného hospodáře** (včetně povinnosti loajality) a pravidlo podnikatelského úsudku. Mezi kategorie vnějších nástrojů lze zařadit externí audit, koncernové právo, působením samotného trhu. Není možné opomenout i veřejné publikování požadovaných informací o obchodní korporaci.²⁵

2.3 Soulad úpravy konfliktu zájmů v zákoně o obchodních korporacích s principy Corporate Governance

V České republice se obchodní korporace při svém řízení správě řídí zejména korporátními zákony, tj. zákon o obchodních korporacích a družstev (dále jen „ZOK“) a současně i občanským zákoníkem. Dále jsou ovlivněny celou řadou dalších právních předpisů jako je zákon o účetnictví, daňové zákony, zákoník práce apod. Na mezinárodní úrovni se mohou řídit nařízením Evropské unie a směrnicemi Evropské unie, které jsou implementovány do právního řádu České republiky. V neposlední řadě je velmi zásadní též judikatura a to i přes to, že judikatura se vztahuje, vždy na konkrétní případ.

Společnosti používají i jiné předpisy jako jsou jejich vnitřní korporátní předpisy, například stanovy, dále etické kodexy, compliance apod. Nelze opomenout i jeden z nejdůležitějších ústavních zákonů, kterým je Listina základních práv a svobod pro dodržování lidských práv.

²⁴ Tamtéž, s. 52.

²⁵ MORAVEC, Tomáš a Lucie ANDREISOVÁ. *Obchodní společnosti pohledem Corporate Governance*. Praha: Grada Publishing, 2021. s. 114.

Proto, aby nedošlo k jakémukoliv právnímu konfliktu, je nezbytné, aby byly nastaveny takové cíle správy a řízení společností, aby nedocházelo k maření těchto cílů a zejména k porušování nastavených pravidel.

Zákon o obchodních korporacích zakotvuje v díle sedm a hlavě první části pět ust. § 54 až 58 Pravidla o střetu zájmů, která upravují obecně povinnosti členů volených orgánů, a to v případě, pokud zjistí, že dochází ke střetu jejich zájmů. Právní úprava konfliktu zájmů o zákazu konkurence člena statutárního orgánu či kontrolního orgánu je zakotvena v ust. § 5 zákona o obchodních korporacích.

Osoby, které mohou být ve střetu zájmů v obchodní korporaci akciové společnosti jsou:

- člen statutárního orgánu – tj. členové představenstva a členové dozorčí rady v dualistickém systému řízení, v monistickém systému řízení je statutárním orgánem správní rada čili členové správní rady,
- osoba blízká – dle ust. § 22 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb. občanský zákoník je osobou blízkou příbuzný řadě přímé, sourozenec a manžel nebo partner podle jiného zákona upravujícího registrované partnerství; jiné osoby v poměru rodinném nebo obdobném se pokládají za osoby sobě navzájem blízké, pokud by újmu, kterou utrpěla jedna z nich, druhá důvodně pociťovala jako újmu vlastní. Má se za to, že osobami blízkými jsou i osoby sešvagřené nebo osoby, které spolu trvale žijí,
- osoba jím ovlivněná nebo ovládaná – osobu ovlivněnou definuje ust. § 71 ZOK. „Každý, kdo pomocí svého vlivu v obchodní korporaci rozhodujícím významným způsobem ovlivní chování obchodní korporace k její újmě, tuto újmu nahradí, ledaže prokáže, že mohl při svém ovlivnění v dobré víře rozumně předpokládat, že jedná informovaně a v obhajitelném zájmu obchodní korporace. Ovládanou osobou je obchodní korporace ovládaná ovládající osobou.²⁶

V neposlední řadě mohou být ve střetu zájmů rovněž i společníci, v případě akciové společnosti, akcionáři. S ohledem na skutečnost, že se nejedná o osoby, které jsou do svých funkcí voleny, nebude těmto osobám věnována v této diplomové práci pozornost.

²⁶ ROZEHNAL, Aleš. *Obchodní právo*. Právnické učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. s. 295.

Další důležitá ustanovení, které je nezbytné zmínit je ust. § 40 a 41 zákona o obchodních korporacích – Omezení rozdělení a výplaty podílu na zisku nebo jiných vlastních zdrojích – jedná se o střet zájmů, který řeší pravidla finanční asistence. Dále ust. § 54 až 58 zákona o obchodních korporacích je střet zájmů členů statutárních orgánů obsaženou v principech OECD pro corporate governance jako mezinárodního standardu. Současně jsou tyto notifikační pravidla rovněž obsažena již ve shora, několikrát zmíněném, Kodexu správy a řízení.

Z dlouhodobého hlediska ust. § 54 a násl. zákona o obchodních korporacích, kdy člen orgánu nebo jemu osoba blízká nebo jím ovlivněná se dostane do hrozícího střetu zájmu a ukládá statutárnímu orgánu pro takový případ oznamovací/notifikační povinnost. Situací, kdy se člen orgánu může dostat do konfliktu zájmů je velké množství, jako příklad lze uvést například to, že člen orgánu předmětné společnosti bude kandidovat na místo starosty v obci, se kterou vede společnost, ve které člen orgánu ucházející se o post starosty působí.

Součástí problematiky corporate governance je rovněž problematika souběhu funkcí jako možného střetu zájmu. K této problematice se vyjádřil i Nejvyšší soud ve svém rozhodnutí ze dne 9.12.2010 sp.zn. 3 Ads 119/2010 s tím, že náplní pracovního poměru není výkon činnosti statutárního orgánu. S ohledem na to, že tato problematika není nikterak zákonným předpisem jednoznačně upravena, je na místě, aby kapitálové společnosti vymezily ve svých vnitřních předpisech co nejpřesněji popis práce ve smlouvách, kdy tento popis musí přesně odpovídat popisu uvedených ve vnitřních předpisech. V případě, pokud by se tedy jednalo o statutární orgán, který by vykonával současně i jinou pracovní pozici, je nezbytné, aby v této pracovní smlouvě bylo uvedeno, že nevykonává obchodní vedení společnosti.

Je bez pochyby, že právní úprava o střetu zájmů (zákona o obchodních korporacích a družstev) je součástí corporate governance. Neexistuje žádný jednotný model dobré správy a řízení, ovšem existuje několik společných prvků tvořící jeho základy, o které se opírají a jsou formulovány tak, aby obsáhly různé existující modely. Tyto jsou formulovány obecně tak, aby mohly být aplikovány na různé modely správy a řízení jednotlivých obchodních korporací.²⁷ Problematikou konfliktu střetu zájmů s Principy corporate governance se zabývají především tzv. board, nebo-li správní orgán obchodní korporace a jeho členové. Principy řeší úkoly

²⁷ Štenclová Ivana. *Střet zájmů člena statutárního orgánu kapitálové obchodní korporace ve vazbě na principy corporate governance*. [online]. Poslední změna 13.12.2019. [Cit. 14.2.2023].

boardu při řešení a sledování potencionálních střetech zájmů vedení (managementu) a členů boardu (správního orgánu). Obsahem principů je to, aby board při vykonávání svých povinností a při výkonu svých funkcí dozoru a kontroly podporovaly ohlašování protiprávního a neetického chování bez strachu z odvety či msty. Z tohoto důvodu řada společností má svůj vlastní firemní etický kodex společně s vytvořeným kontaktním místem pro zaměstnance, kteří chtějí hlásit obavy právě z neetického nebo protiprávního chování, které by mohlo ohrozit finanční výkazy společnosti. Principy tedy nepředpokládají, ale taktéž nevylučují legislativní řešení, ale vycházejí z působnosti správních orgánů, které jsou stanovené zákonem, a kladou důraz na řádný výkon této působnosti a nabízejí prostředky k získávání informací potřebných pro její výkon.²⁸

Kodex správy a řízení společností České republiky, vychází z Principů a zpracovaný ve vazbě na podmínky české právní úpravy správy a řízení obchodních korporací. V kapitole deset je popsána problematika řízení konfliktu zájmů, kdy sem patří zejména:²⁹

- povinnost osob, aby se ve společnosti vyhnuly, pokud je to možné, činnostem, které by mohly vyvolat konflikt zájmů;
- prezentace příkladů případů, které běžně vyvolávají konflikty zájmů;
- povinnost dotčených osob okamžitě ohlásit stanoveným způsobem jakoukoli záležitost, která může vyvolat konflikt zájmů;
- povinnost osob zdržet se jednání v záležitostech, ve kterých jim vzniká konflikt zájmů;
- úprava transakcí se spřízněnými stranami společnosti;
- stanovení způsobů, kterými společnost řeší případné nedodržení této politiky.

V návaznosti na shora uvedený výčet lze konstatovat, že v českém právním řádu je upravena povinnost dotčených osob, aby rovněž nahlásily stanoveným způsobem jakoukoliv záležitost, která by mohla vyvolat konflikt, a to jak ve vztahu ke členům statutárních orgánů, tak ve vztahu ke členům orgánů kontrolních.

²⁸ Štenclová Ivana. *Střet zájmů člena statutárního orgánu kapitálové obchodní korporace ve vazbě na principy corporate governance*. [online]. Poslední změna 13.12.2019. [Cit. 14.2.2023].

²⁹ Tamtéž.

V kodexu je dále uvedeno, že všechny transakce mezi jejím členem voleného orgánu a společností samotnou, popř. ředitelem, NEBO osobou blízkou či spřízněnou s takovým členem by měly být uskutečněny za tržní ceny a za obvyklých podmínek. Tento návrh vychází z ust. § 57 zákona o obchodních korporacích, vyjímajícím z režimu řešení konfliktu střetu zájmů podle ust. § 55 a ust. § 56 zákona o obchodních korporacích týkajících se smluv uzavíraných v rámci běžného obchodního styku. Kontrolní orgány společností a statutární orgán posoudí, zda je uzavření konkrétní smlouvy v zájmu společnosti.

Kodex dále hovoří o specifikaci významných transakcí společností se spřízněnými stranami, které vždy schvaluje valná hromada a to proto, protože valná hromada musí vzít vždy v úvahu vliv těchto transakcí na ekonomická rozhodnutí akcionářů společnosti a zejména však na rizika, které mohou tyto transakce představovat pro její akcionáře a pro společnost samotnou.

Závěrem je nutné konstatovat, že česká právní úprava jasně nestanovila povinnost řídit se některým z kodexů řízení správy a správy společnosti, ale pokud se společnost žádným kodexem neřídí, může to mít vliv na vnímání společnosti jako na nedůvěryhodný subjekt a to zejména investory.

3. Kapitálové společnosti, volené orgány a jejich členové obecně

Dle ust. § 1 odst. 2 zák. č. 90/2012 Sb. ZOK jsou kapitálovými společnostmi společnost s ručením omezeným a akciová společnost.

Vzhledem k tomu, že Kodex správy a řízení je určen společností, které uveřejňují výroční zprávu emitenta podle ust. § 118 odst. 1 zákona o podnikání na kapitálovém trhu³⁰ a akciovým společností, bude se nadále tato práce zaměřovat pouze na akciovou společnost a její volené orgány.

Úvod do akciové společnosti

Právní úprava akciové společnosti je zakotvena v hlavě páté ust. § 243 a násl. ZOK. Základní kapitál tvoří akcie (ust. § 243 odst. 1 ZOK) a jeho výše je alespoň

³⁰ podle ust. § 118 odst. 1 zákona o podnikání na kapitálovém trhu se jedná především o veřejně obchodovatelné společnosti, jejichž akcie jsou obchodovatelné na burze cenných papírů, ale i jiným společností, které uplatňují určité standardy správy a řízení společností

2.000.000,- Kč, nebo 80.000 EUR (ust. § 246 odst. 1 ZOK). Dle ust. § 44 odst. 1 ZOK je nejvyšším orgánem společnosti valná hromada. Právo účastnit se valné hromady mají v akciové společnosti pouze akcionáři. Do působnosti valné hromady patří například volba orgánů, schvalování společenské smlouvy nebo například schvalování dividend a řada dalších povinností, kterými se autorka v této práci nebude podrobně zabývat vzhledem k tématu této práce.

K založení společnosti se vyžaduje přijetí stanov. Porušení stanov, vnitřních předpisů, kterým může být i Kodex správy a řízení je možné sankcionovat dle občanského zákoníku. Může se jednat o formu náhrady způsobené škody, v případě nedodržení péče řádného hospodáře apod. Z ust. § 51 a násl. ZOK jsou členové orgánu povinni jednat s péčí řádného hospodáře, pečlivostí a potřebnými znalostmi a s nezbytnou loajalitou a samozřejmě souladu s pravidly o střetu zájmů.

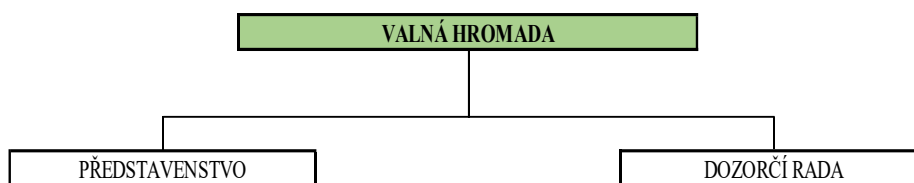
Samotný konflikt zájmů je upraven ust. § 437 NOZ, tento konflikt vzniká mezi samotnou právnickou osobou a členem statutárního orgánu předmětné právnické osoby, protože zastoupit nemůže ta osoba, která by měla zájmy v rozporu se zájmy obchodní korporace. V praxi může dojít ke konfliktu střetu zájmu i z hlediska neplatnosti právního jednání, které činí člen statutárního orgánu v zastoupení obchodní korporace.

K otázce uzavření smlouvy mezi členy volených orgánů obchodní korporace a předmětnou společností je upraven ust. § 55 ZOK. Konkrétně, pokud člen voleného orgánu obchodní korporace hodlá uzavřít s touto korporací smlouvu, musí bez zbytečného odkladu informovat orgán, jehož je členem.

Zákon rozlišuje z hlediska vnitřního řízení společnosti monistický a dualistický systém řízení. V akciové společnosti je kontrolním orgánem dozorčí rada. Valná hromada, představenstvo a dozorčí rada tvoří dualistický systém vnitřní struktury. Jedná se o standardně rakouský, německý i český systém vnitřního řízení akciové společnosti.³¹

³¹ POKORNÁ, Jarmila. *Obchodní společnosti a družstva*. Academia iuris (C.H. Beck). V Praze: C.H. Beck, s. 285.

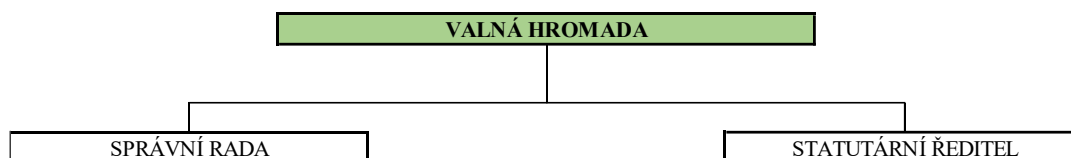
Obrázek 1 Orgány akciové společnosti – dualistický systém

Zdroj: vlastní zpracování

Monistický systém vnitřní struktury akciové společnosti tvoří valná hromada, správní rada a statutární ředitel. Tento systém je tradiční ve Francii či v zemích uplatňující common law.³²

Obrázek 2 Orgány akciové společnosti – monistický systém

Zdroj: vlastní zpracování

Volenými orgány v akciové společnosti jsou tedy dozorčí rada, představenstvo, správní rada a statutární ředitel. Tyto orgány jsou stálými orgány. Oproti tomu valná hromada je orgán, který se schází náležitým způsobem stanovým zákonem, a to osobu k tomuto jednání oprávněnou. Dozorčí rada v dualistickém systému vnitřního uspořádání, popřípadě v monistickém systému správní rada jsou orgány dozorovými a zajišťují kontrolní mechanismy. Tyto orgány mohou být jak jednočlenné (individuální), tak kolektivní. Podle zákona o auditorech může být za stanovených podmínek obligatorním orgánem vnitřního řízení také výbor pro audit.

To, na jaké struktuře je založena společnost, zda na monistickém nebo dualistickém systému je pouze fakultativní vůlí akcionářů. Akcionáři mohou své rozhodnutí o uspořádání vnitřní struktury usnesením valné hromady kdykoliv měnit.

³² Tamtéž, s. 285.

3.1 Povinnosti členů volených orgánů v porovnání ZOK a Kodexu správy a řízení

Podle ust. § 46 odst. 1 zák. č. 90/2012 o obchodních korporacích a družstev jsou volenými osobami ty, které jsou členy orgánu a jsou do funkce voleny, jmenovány či jinak povolávány. Jak bylo zmíněno výše, monistický systém vnitřní struktury akciové společnosti reprezentuje správní rada (ust. § 396 odst. 2 ZOK). Správní radu tvoří členové této správní rady. Dualistický systém vnitřní struktury tvoří představenstvo a dozorčí rada (ust. § 296 odst. 1 ZOK). Představenstvo se skládá z předsedy, místopředsedy nebo členů představenstva, pročež to, jakým způsobem je uspořádáno představenstvo řeší stanovy společnosti.

Tito členové volených orgánů jsou podle právní úpravy povinni vykonávat své funkce pečlivě a s potřebnými znalostmi a nezbytnou loajalitou a transparentností, která může přispět k zamezení případného střetu zájmů.

Členem voleného orgánu je dále ten, kdo je bezúhonný ve smyslu zákona o živnostenském podnikání a nebo ten, u koho nastala překážka provozování živnosti. Bezúhonnost se prokazuje výpisem z rejstříku trestů. V postavení statutárního orgánu nemůže být také osoba, u které nastaly překážky provozování živnosti dle ust. § 46 odst. 1 písm. a) nebo b) živnostenského zákona. Dále členem voleného orgánu nemůže být ani ta osoba, která byla z funkce vyloučena z rozhodnutí soudu či jiného správního orgánu (ust. § 63 násl. ZOK).

Kodex správy a řízení uvádí rovněž, že členové volených orgánů musí při výkonu své funkce jednat loajálně a s péčí vůči společnosti, měli by mít odborné znalosti, dovednosti a schopnosti. Kandidáti, kteří jsou do svých funkcí nominováni by měli mít shora uvedené vlastnosti. Měli by se osobně zúčastnit zasedání orgánu, který rozhoduje o zvolení konkrétního člena. Dále orgán, který o kandidátovi rozhoduje by měl získat informace o předpokladech a měl by mít k dispozici jeho strukturovaný životopis pro kompletní posouzení vhodnosti kandidáta nominovaného do funkce člena voleného orgánu. Členové volených orgánů by měli mít přístup k relevantním, přesným a včasným informacím za účelem plnění jejich povinností.

Kodex správy a řízení se rovněž velmi podrobně zabývá efektivním způsobem vedení společnosti, který spočívá v tom, aby členové volených orgánů mohli své povinnosti plnit řádně a účinně, potřebují k tomu dostatečnou časovou kapacitu,

kteřá souvisí také s tím, že tyto volené osoby nemohou působit ve více než čtyřech jiných obchodních korporacích.

Dále Kodex správy a řízení klade za cíl společnosti, aby své členy neustále a průběžně odborně vzdělávala. Současne upravuje rámeč politiky rozmanitosti členů volených orgánů vzhledem k věku, vzdělání a pohlaví. Tyto znaky v rámci politiky rozmanitosti by měly být každoročně veřejně zveřejňovány a hodnoceny ve Výkazu o správě a řízení společnosti. Všechny tyto vlastnosti souvisejí s otázkou možného střetu zájmů, protože k jejímu zamezení může přispět právě princip loajality člena voleného orgánu a jeho správný výběr.

Lze konstatovat, že Kodex správy a řízení kopíruje ZOK ve věci loajality a pečlivosti jednání člena voleného orgánu, a to i v záležitosti zájmů zainteresovaných stran. Naopak se ZOK nezabývá otázkou průběžného vzdělávání ani politikou rozmanitosti členů volených orgánů. Rovněž ZOK neřeší to, jak má orgán postupovat při výběru kandidáta nominovaného na člena voleného orgánu, a to i přes to, že výběr vhodného kandidáta je pro zamezení budoucího střetu zájmů zcela zásadní. Autorka v úvodu této práce již hovoří o desáté kapitole Kodexu správy a řízení obsahující konflikt zájmů i téma transparentnosti, rovněž o informovanosti společnosti ze strany spřízněných osob.

Možnou příčinou střetu zájmu člena voleného orgánu vůči „své“ korporaci je jeho vlastní touha po získání finančních prostředků do osobního vlastnictví. Řešením může být záležitost odměňování. V kapitálové společnosti platí, že pokud není sjednána odměna ve smlouvě o výkonu funkce, platí, že je jeho výkon bezplatný (ust. § 59 odst. 3 ZOK). Výkon nebude bezplatný za podmínek:

- bude-li sjednána smlouva o výkonu funkce nebo v ní obsažené ujednání o odměně neplatné z důvodu na straně obchodní korporace, nebo,
- nebude-li smlouva o výkonu funkce z důvodu překážek na straně obchodní korporace uzavřena nebo,
- smlouva o výkonu funkce nejvyšší orgán neschválí bez zbytečného odkladu po vzniku funkce člena orgánu obchodní korporace za předpokladu, že má být uzavřena.³³

³³ ROZEHNAL, Aleš. *Obchodní právo*. Právnické učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. s. 292.

V oblasti Kodexu správy a řízení je forma odměňování řešena obecně, a to vzhledem k osobám akcionářů, managementu, správním orgánům korporace a dalším zainteresovaným osobám např. zaměstnancům společnosti. Cílem Kodexu správy a řízení je zajistit efektivní a transparentní jednání volených orgánů, kteří dostatečně ochrání zájmy společnosti a jejich akcionářů a nebude docházet ke střetům jejich zájmů. Vzhledem k tomu, že Kodex správy a řízení se skládá z pravidel na bázi soft law, umožňují společnostem tyto pravidla formovat přímo na potřeby každé společnosti. Pokud pravidla nejsou v rozporu se zákonnou úpravou, respektive kogentními normami, mohou se tato doporučení v dílčích aspektech od celku odchýlit. S ohledem na to, jakým způsobem jsou jednotlivé právní předpisy novelizovány, může být i Kodex správy a řízení v některých oblastech pozadu.

Zákonná úprava o střetu zájmů je vymezena celkem kazuisticky, a proto si společnosti tuto problematiku mohou upravit ve stanovách nebo kodexech. Níže budou blíže představeny jednotlivé volené orgány, které mohou způsobit svým výkonem a pravomocí střet zájmů.

3.1.1 Představenstvo

Kodex správy a řízení uvádí, že představenstvo je odpovědné za řízení společnosti v jejím zájmu. Kodex dále tuto povinnost doplňuje o podrobné informace, jakým způsobem má představenstvo realizovat své rozhodnutí, tj. rozhodnutí nesmí být přijímána jedním členem nebo úzkou skupinou členů pod nepřípustným vlivem jiných osob, přičemž podrobněji bylo o tomto bodě rovněž hovořeno již v úvodních kapitolách této práce. Představenstvo by mělo být alespoň tříčlenné. Podle právního předpisu ZOK má představenstvo rovněž tři členy (ust. § 439 odst. 1 ZOK) a rozhoduje většinou hlasů přítomných členů, ledaže stanovy určí vyšší počet (každý člen představenstva má 1 hlas), ust. § 439 odst. 3 ZOK).

Zákon o obchodních korporacích a družstev zajišťuje představenstvu rovněž obchodní vedení společnosti (ust. § 435 odst. 2). Do pravomoci představenstva patří (ust. § 435 odst. 4 ZOK):

- řádně vést účetnictví, předkládat valné hromadě schválení řádné, mimořádné, konsolidované, případně i mezitimní účetní závěrky,

- návrh na rozdělení zisku nebo úhrady ztráty.

Ust. § 441 ZOK upravují zákaz konkurence člena představenstva zejména v tom, že člen představenstva nesmí podnikat v předmětu činnosti společnosti, a to ani ve prospěch jiných osob, ani zprostředkovávat obchody společností pro jiného. Odstavec dva uvádí, že člen představenstva nesmí být členem statutárního orgánu jiné právnické osoby se stejným nebo obdobným předmětem činnosti nebo osobou v obdobném postavení, ledaže se jedná o koncert a na závěr tohoto ustanovení odst. 3 hovoří o tom, že člen představenstva se nesmí účastnit na podnikání jiné obchodní korporace jako společník s neomezeným ručením nebo jako ovládající osoba jiné osoby se stejným nebo obdobným předmětem činnosti. Na závěr této problematiky je nutné poznamenat, že zákonná úprava zákazu konkurence členů představenstva není rigidní, ale může být upravena stanovami.

Kodex správy a řízení nehovoří přímo o zákazu konkurence členů představenstva, ale zmiňuje zákaz působení ve více než čtyřech dalších obchodních korporacích volených orgánů obecně. Spíše hovoří o střetu zájmu obecně.

3.1.2 Dozorčí rada

Dozorčí rada dohlíží na činnost představenstva, především na to, aby nedocházelo k přijímání rozhodnutí pod vlivem jednoho člena nebo úzké skupiny členů v představenstvu. Současně aby nedocházelo k nepřipustným vlivům jiných osob. Tyto povinnosti zakotvil Kodex správy a řízení v kapitole šesté. Z tohoto lze usuzovat, že dozorčí rada předchází možnému střetu zájmů právě svojí kontrolou členů volených orgánů.

Navazující odstavce kodexu kladou podmínky na volené orgány dozorčí rady, kteří mají být nezávislí, nemají mít rodinné či jiné vztahy, a to ani obchodní se společnostmi jejímž jsou členy, které by mohli zapříčinit střet zájmů. Tato kritéria nezávislosti odkazují na doporučení Komise 2005/162/ES ze dne 15. února 2005, oddíl III bod 13. Komise má dále za to, že do pozic správní a dozorčí rady společnosti by měl být zvolen počet nezávislých a nevýkonných členů správní rady nebo dozorčí rady, který zajistí, že v případě střetu zájmů týkajících se členů

správních orgánů budou řádně vyřešeny.³⁴ Komise střet zájmů řeší zejména tím, že je dle jejího názoru nezbytné zvolit výbory vůči správní nebo dozorčí radě, která má zajistit to, že rozhodnutí, které tyto orgány přijímají budou přijímány po řádném zvážení a nikoliv ve střetu zájmů. Výborům je svěřena například pravomoc pro odměňování. Podle komise by měl být zřízen výbor pro audit, který by měl předkládat doporučení zaměřená na přípravu rozhodnutí, která mají přijmout členové správní a dozorčí rady.³⁵ Právě ona rozhodnutí mají předcházet možnému střetu zájmů.

Podle zákonné úpravy patří do působnosti představenstva dohlížení na činnost společnosti. Je oprávněna nahlížet do dokladů a záznamů týkající se činnosti společnosti, přezkoumávat účetní závěrky a podávat návrhy na rozdělení zisku nebo úhradu ztráty; přičemž nikdo není oprávněn dávat dozorčí radě pokyny týkající se její zákonné povinnosti kontroly (ust. § 446 a násl. ZOK). Člen dozorčí rady nesmí být současně členem představenstva nebo jinou osobou zapsanou ve veřejném rejstříku, která by mohla jednat za společnost.

3.1.3 Správní rada

Správní rada je orgán, který v monistickém systému vede a dohlíží na chod společnosti. Již v úvodním textu této práce bylo velmi podrobně popsáno to, jakým způsobem se Kodex správy a řízení vypořádal s otázkou pravomoci správní rady a statutárního ředitele, proto se další text bude věnovat jen některým zásadním bodům, které mohou souviset se střetem zájmů.

Členům správní rady je zakázáno současně vykonávat funkci statutárního ředitele. Zákon tuto záležitost nikterak neupravuje. Důvodem této úpravy je zamezení možnému střetu zájmů jedné osoby ve dvou volených orgánech.

Kodex dále uvádí, že statutární ředitel a správní rada jsou odpovědní za realizaci přijatých rozhodnutí, přičemž tato rozhodnutí nesmí být přijímána pod vlivem jednoho člena nebo úzké spiny jejich členů nebo dokonce pod nepříznivým

³⁴ Evropská unie. Úřední věstník Evropské unie. *Doporučení komise ze dne 15. února 2005 o úloze nevýkonných členů správní rady nebo členů dozorčí rady a výborech správní nebo dozorčí rady společností kótovaných na burze*. [online]. 15.2.2005 [cit. 23.10.2023].

³⁵ Evropská unie. Úřední věstník Evropské unie. *Doporučení komise ze dne 15. února 2005 o úloze nevýkonných členů správní rady nebo členů dozorčí rady a výborech správní nebo dozorčí rady společností kótovaných na burze*. [online]. 15.2.2005 [cit. 23.10.2023].

vlivem jiných osob. Ustanovení správní rady a statutárního ředitele v zákoně o obchodních korporacích takto podrobně tento okruh chybí.

Velmi podobně jako v případě představenstva je rovněž u orgánu správní rady zákonně upraven zákaz konkurence.

4. Institut řádného hospodáře a vymezení jeho složek

Institutem, který požadoval určitou míru pečlivosti a pozornosti jakési abstraktní osoby ve vztahu k plnění povinností vyplývajících ze smlouvy se zabývalo již právo v dobách římského práva.³⁶

Nejen zákon o obchodních korporacích, civilní i trestněprávní předpisy významně upravují oblast řádného hospodáře. Tento institut je doplněn celou řadou odborných článků, publikací i kodexů. Jednou z oblastí je i corporate governance, která přispívá ke zvýšení úrovně podnikatelského subjektu.

Obecnou povinností členů volených orgánů obchodních korporací je povinnost péče řádného hospodáře. ust. § 159 odst. 1 NOZ. Takto stanovená péče řádného hospodáře v souladu s právní úpravou nového občanského zákoníku je závazná pro všechny členy voleného, jmenovaného či jinak povolaného orgánu právnické osoby, tj. nikoli jen členy volených (statutárních) orgánů obchodních společností. Jedná se tedy o generální povinnost, která zahrnuje jak nezbytnou loajalitu a potřebné znalosti, tak pečlivost ve smyslu jakési přiměřené zodpovědnosti, důkladnosti a dbalosti a rovněž pozornosti.³⁷

Péče řádného hospodáře a pravidlo podnikatelského úsudku obecně stanovují míru péče, kterou je člen voleného orgánu obchodní korporace povinen zachovat při plnění svých povinností. Řádný hospodář musí vždy jednat loajálně v zájmu korporace, protože jen těžko si lze představit „řádného hospodáře, který by nebyl vůči „její“ korporaci loajální.

Kožiak uvádí, že Test podnikatelského úsudku má tři složky, které zkoumají, zda statutární orgán jedná:

- v dobré víře,

³⁶ MENCELOVÁ, Silvia. *Loajalita a péče řádného hospodáře v akciové společnosti*. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2015. s. 24-25.

³⁷ MORAVEC, Tomáš a Lucie ANDREISOVÁ. *Obchodní společnosti pohledem Corporate Governance*. Praha: Grada Publishing, 2021. Právo pro praxi. s. 132.

- mohl rozumně předpokládat, že jedná informovaně a
- mohl rozumně předpokládat, že jedná v obhajitelném zájmu obchodní korporace.³⁸

Povinností jednat při výkonu své funkce loajálně i s potřebnými znalostmi a pečlivostí upravuje ust. § 159 odst. 1 NOZ. Díkce následujícího textu pro účely této práce je dikcí akciové společnosti.³⁹ Zákonodárce stanovil obecnou povinnost pro volené orgány právnických osob jednat s péčí řádného hospodáře, která vyjadřuje závazek člena orgánu vykonávat funkci s nezbytnou loajalitou, s potřebnými znalostmi a pečlivostí ve shora uvedeném ustanovení.⁴⁰ Nejvyšší soud rozsudkem ze dne 25.4.2019 sp.zn. 27 Cdo 2695/2018-370 pak rovněž judikoval, princip povinnosti loajality, který stíhá člena orgánu především při výkonu funkce, tedy při plnění povinností a výkonu práv plynoucích ze vztahu mezi ním a společností, založeného povoláním do funkce. Současně však nelze přehlížet, že osoba povoláná do funkce člena orgánu je členem orgánu po celou dobu od vzniku funkce do jejího zániku, takříkajíc „24 hodin denně, 7 dní v týdnu“. Člen orgánu by neměl bez dobrého důvodu dělat nic, co zjevně odporuje zájmům společnosti, ani tehdy, když zrovna neplní povinnosti spojené s výkonem funkce. Řečené neznamená, že by člen orgánu nemohl legitimně hájit jiné zájmy než zájmy společnosti; např. jedná-li ve svých vlastních záležitostech, zásadně může (a obvykle bude) hájit především své vlastní zájmy. Na situace, kdy jsou tyto zájmy rozporné se zájmy společnosti (např. při uzavírání smluv se společností), pamatuje úprava střetu zájmů, z níž se jako obecné pravidlo (nestanoví-li zákon jinak) podává, že je vyloučeno, aby člen orgánu jednal jménem společnosti v situacích, kdy jsou jeho zájmy v rozporu se zájmy společnosti.

Povinnost jednat s péčí řádného hospodáře tak přímo nevyžaduje odborné znalosti, ale vyžaduje schopnost rozeznat, kdy je pomoc příslušného odborníka nevyhnutelná. To nevylučuje povinnost člena nejen statutárního orgánu využít odborných znalostí, kterými tento disponuje, může se jednat například o právní vzdělání. Takové znalosti, má-li je člen orgánu k dispozici, musí být vždy využity ve prospěch dotčené korporace, a to i přes to, že v základu nejsou příslušnou právní

³⁸ ROZEHNAL, Aleš. *Obchodní právo*. Právnické učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. s. 289.

³⁹ HURYCHOVÁ, Klára a Daniel BORSÍK, ed. *Corporate governance: kolektivní monografie*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. s. 83.

⁴⁰ Tamtéž s. 93.

úpravou přímo vyžadovány.⁴¹ Od člena voleného orgánu se jednoznačně vyžaduje, aby jednal v zájmu korporace, a nikoliv ve svém osobním zájmu nebo zájmu akcionářů a už vůbec ne v zájmu třetí osoby (např. osoby blízké). Podle ustálené judikatury Nejvyššího soudu ze dne 28.2.2019 sp.zn. 27 Cdo 2724/2017-635 konstatoval, že již **samo jednání v konfliktu zájmů zpravidla představuje, při posouzení konkrétních okolností, porušení péče řádného hospodáře.**⁴²

Jak již bylo uvedeno výše, institut řádného hospodáře je definován loajalitou, potřebnými znalostmi a pečlivostí. Níže budou vysvětleny jednotlivé složky samostatně ač je nezbytné je při výkladu tohoto institutu vnímat ve vzájemném kontextu.

4.1. Loajalita

Podle rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 26.6.2007 sp.zn. 29 Odo 387/2006 je jednou ze zásad, kterými se řídí obchodní zákoník (dnes zákon o obchodních korporacích a družstev) právě princip loajality. Za použití tohoto principu lze dovést, že jednou z povinností orgánů korporací je, aby svými kroky neodůvodněně neohrozili činnost a existenci společnosti.

Judikatura Nejvyššího soudu ze dne 15.2.2018 sp.zn. 29 Cdo 2791/2016-277 hovoří rovněž o povinnosti loajality (jež se jedná o přednost zájmů společnosti před zájmy svými) je součástí péče řádného hospodáře.

Moravec, Andreisová ve své publikaci uvádí, že loajalita vychází především z dodržování zákazu konkurence (rovněž i Insider tradingu), povinnosti mlčenlivosti a pokyny schválenými valnou hromadou, pokud jsou tyto v souladu s právním řádem České republiky.⁴³

Autorka této diplomové práce má za to, že shora uvedený termín související s loajalitou, kterým je zákaz konkurence velmi úzce souvisí rovněž se střetem zájmu, a to zejména v podnikatelském prostředí. Může se jednat například o situaci, kdy členové volených orgánů dané korporace, vlastní v konkurenční korporaci akcie. Následkem absence loajality by mohl být příčinným vztahem budoucího

⁴¹ MORAVEC, Tomáš a Lucie ANDREISOVÁ. Obchodní společnosti pohledem Corporate Governance. Praha: Grada Publishing, 2021. Právo pro praxi. s. 129.

⁴² Codexis. Právní věty. Nejvyšší soud ČR. Usnesení – péče řádného hospodáře. jednání v konfliktu zájmů ze dne 28.2.2019 sp.zn. 27 Cdo 2724/2017-635

⁴³ MORAVEC, Tomáš a Lucie ANDREISOVÁ. Obchodní společnosti pohledem Corporate Governance. Praha: Grada Publishing, 2021. Právo pro praxi. s. 141.

střetu zájmů ve prospěch jedné společnosti vůči té druhé. Dostatečný přístup loajality vůči jedné či druhé společnosti ve spojení s přijetím kodexů - nejen Kodexem správy a řízení, ale například i etickým kodexem - by střet zájmů mohl vyřešit.

4.2 Pečlivost

Při posouzení, zda člen voleného orgánu jednal s náležitou pečlivostí, je třeba vycházet z ust. § 51 odst. 1 ZOK, který definuje, že pečlivě a s potřebnými znalostmi jedná ten, kdo mohl při podnikatelském rozhodování v dobré víře rozumně předpokládat, že jedná informovaně a v obhajitelném zájmu obchodní korporace, to však neplatí, pokud takové rozhodnutí nebylo učiněno s nezbytnou loajalitou. To, zda člen voleného orgánu jednal s péčí řádného hospodáře, se vždy přihlédne k péči, kterou by v obdobné situaci vynaložila jiná rozumně pečlivá osoba (ust. § 52 odst. 1 ZOK). Citovanými ustanoveními zavádí zákon o obchodních korporacích a družstev pravidlo podnikatelského úsudku.⁴⁴Při výkladu této složky se Nejvyššího soudu ze dne 27.2.2019 sp.zn. 29 ICdo 10/2018-175, rovněž přiklání k zákonné úpravě a konstatuje, že má-li určitá osoba dostát požadavku náležité pečlivosti, je povinna vyvinout ke zjištění rozhodných skutečností takové úsilí, které by v obdobné situaci vyvinula jiná rozumně pečlivá osoba. Je-li však nadána odbornými znalostmi, schopnostmi či dovednostmi, lze z požadavku náležité péče dovodit, že je povinností takové osoby své znalosti, schopnosti či dovednosti (v rámci svých možností) využít. Posuzování toho, zda určitá osoba vyvinula patřičné úsilí, je otázkou posuzování okolností konkrétního případu, a proto zpravidla nelze učinit paušální závěr, podle něhož by určité jednání vždy bylo v souladu s požadavkem náležité péče.

4.3 Potřebné znalosti

Dostatečné znalosti při výkonu funkce člena voleného orgánu jsou nezbytností pro řádné a efektivní vedení korporace. V případě, pokud tato osoba potřebné znalosti nemá, měl by se s žádostí o radu obrátit na experty ve svém oboru.

⁴⁴ ROZEHNAL, Aleš. *Obchodní právo*. Právnické učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. s. 288.

S touto argumentací se ztotožnil rovněž odvolací soud, který ve svém odůvodnění konstatoval, že nemá-li člen voleného orgánu potřebné odborné znalosti, má povinnost zajistit posouzení daného případu osobou, která potřebné znalosti má, přičemž součástí péče řádného hospodáře je schopnost rozpoznat, které činnosti již není schopen vykonávat či které potřebné znalosti a dovednosti nemá.⁴⁵

Záměrná nebo nedostatečná neznalost při výkonu funkce voleného člena může mít za následek „nevědomí“ střet zájmu. Neznalost zákona neomlouvá, stejně tak jako člena neomlouvá neznalost vnitřních předpisů korporace. Nedostatečné ponětí o střetu zájmu člena může zavdat příčinu rozporu se zákonem nebo kodexem a v důsledku to může vést k neúmyslným komplikacím.

5. Povinnost člena statutárního orgánu obchodní korporace jednat při výkonu funkce s péčí řádného hospodáře

Člen statutárního orgánu obchodní korporace má řadu povinností. Nový občanský zákoník vymezil vyvratitelnou právní domněnku fyzickým osobám, že *každá svéprávná osoba má rozum průměrného člověka i schopnost užívat jej s běžnou péčí a opatrností a že to každý od ní může v právním styku důvodně očekávat* (ust. § 4 odst. 1 NOZ). Na statutární orgány obchodní korporace jsou kladeny vyšší nároky, protože rozhodují o záležitostech dané korporace, kontrolují ji, řídí a hájí její zájmy jako celku. Zásadní je pro tyto osoby ust. § 159 odst. 1 NOZ *„Kdo přijme funkci člena voleného orgánu, zavazuje se, že ji bude vykonávat s nezbytnou loajalitou i s potřebnými znalostmi a pečlivostí. Má se za to, že jedná nedbale, kdo není této péče řádného hospodáře schopen, ač to musel zjistit při přijetí funkce nebo při jejím výkonu, a nevyvodí z toho pro sebe důsledky.“* Dále nelze opomenout ust. § 51 a ust. § 52 ZOK, kdy *při posouzení, zda člen voleného orgánu jednal s péčí řádného hospodáře, se vždy přihlédne k péči, kterou by v obdobné situaci vynaložila jiná rozumně pečlivá osoba, byla-li by v postavení člena obchodní korporace.* V případě, pokud by člen statutárního orgánu nejednal s péčí řádného hospodáře, přenáší se na něj před soudem důkazní břemeno.

⁴⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 30.10.2008 sp.zn. 29 Cdo 2531/2008

Osoba, která je členem orgánu a je do funkce volena, jmenována či jinak povolána, není způsobilá k výkonu funkce tehdy, je-li u ní dána překážka výkonu funkce člena voleného orgánu korporace, kterou je např. (ust. § 46 odst. 1 ZOK):

- zákaz vykonávat funkci člena řídicího, kontrolního nebo správního orgánu právnické osoby uložený rozhodnutím orgánu veřejné moci ČR, jiného členského státu EU nebo státu Evropského hospodářského prostoru, anebo rozhodnutím mezinárodní organizace,
- zákaz vykonávat funkci člena řídicího, kontrolního nebo správního orgánu právnické osoby uložené rozhodnutím orgánu veřejné moci jiného státu z důvodů obdobných důvodům pro jeho uložení v České republice, jakož i takový zákaz vykonávat činnost související s podnikáním v oblasti podnikání nebo oboru činnosti, který odpovídá předmětu podnikání nebo činnosti obchodní korporace,
- pravomocné odsouzení, ledaže se na osobu hledí, jako by nebyla odsouzena, za trestný čin např. zpronevěry, podvodu, legalizace výnosů z trestné činnosti, lichvy, porušení povinnosti při správě cizího majetku atd. a to i za obdobný trestný čin podle ust. § 46 odst. 1 písm. c) bodu 1 až 3 v zahraničí nebo
- z rozhodnutí prohlášení konkursu na majetek osoby vydané v ČR a to do okamžiku zrušení konkursu.

Podle ust. § 46 odst. 2 ZOK musí ten, kdo se má stát členem voleného orgánu obchodní korporace, předem informovat zakladatele nebo obchodní korporaci v případě, pokud by nebyl způsobilý k výkonu fce, dále by existovaly další překážky výkonu fce. S překážkou výkonu fce členů volených orgánů obchodní korporací úzce souvisí i evidence vyloučených osob, jejíž právní úprava je zakotvena v ust. § 70 až ust. § 70d ZOK. Tento informační systém spravuje Ministerstvo spravedlnosti. Tato evidence je neveřejná a pro účely soudního řízení je umožněn dálkový přístup soudu a notáři pro účely notářské činnosti. Do této evidence se zapisují osoby, u kterých je dána překážka výkonu fce podle ust. § 46 ZOK.

Střet zájmu sám o sobě není trestným činem, ale může vést k okolnostem, ze kterých by trestný čin mohl vzniknout. Příkladem je zneužití důvěrných a strategických informací, porušení povinností vůči korporaci (osobních na úkor korporace), podvod a jiné.

V případě, pokud je člen statutárního orgánu ve střetu zájmu je jeho povinností informovat o této skutečnosti příslušný orgán (ust. § 54 a ust. § 55 ZOK má notifikační povinnost).

Střet zájmů je na časové ose nekončící proces a může vzniknout v podstatě kdykoliv.

5.1 Corporate Compliance

Corporate Compliance je soubor pravidel, která by měla být nezbytnou součástí nejen kapitálových korporací, protože jejím úkolem je chránit korporátní prostředí proti hrozbám, které by společnost mohly ohrozit, a kterým by společnost mohla v budoucnu čelit.⁴⁶ Současně tedy i možnému střetu zájmu.

V praxi je problematika compliance nejčastěji chápána jako soubor vnitřních pravidel, postupů, procesů, nástrojů a jiných konkrétních opatření, jejichž cílem je chránit právní a jiné zájmy dané obchodní korporace a jejích členů. Hlavním cílem je ochrana právních a jiných zájmů dotčené obchodní korporace, ochrana její dobré pověsti a předcházení vzniku škod souvisejících s neloajálním či obecně špatným řízením či správou, kontrolou obchodní korporace.⁴⁷

Povinnost člena statutárního orgánu obchodní korporace jednat při výkonu funkce s péčí řádného hospodáře souvisí i s dodržováním nastavených corporate compliance. Řádné dodržování těchto pravidel je ukazatel toho, jakým způsobem statutární orgán jedná při výkonu své funkce s péčí řádného hospodáře k plnění svých povinností.

Zavedení programu compliance jako účinný nástroj k dobrému řízení a správě obchodních korporací je vhodný i vzhledem k otázce vyvinění právnické osoby v rámci trestního řízení. Vrchní soud ČR zaujal jednoznačné stanovisko a ve svém rozhodnutí ze dne 9.3.2017 sp. zn. 6 To 7/2017, kdy velmi detailně odpověděl na otázku odpovědnosti právnické osoby, která se týká trestně právní roviny vyvinění trestně stíhané právnické osoby. Vrchní soud má za to, že za veškeré úsilí, které je možno po právnické osobě spravedlivě požadovat, je třeba považovat naplnění formálních kroků (compliance program apod., s nimiž bude předmětná

⁴⁶ CRI Group. *What Is Corporate Compliance and Why It's Important?* [online]. 15.2.2005 [cit. 13.10.2023].

⁴⁷ MORAVEC, Tomáš a Lucie ANDREISOVÁ. *Obchodní společnosti pohledem Corporate Governance*. Praha: Grada Publishing, 2021. Právo pro praxi. s. 120.

fyzická osoba ad § 8 odst. 1 zákona o trestní odpovědnosti právnických osob seznámena a na níž bude vynucena jejich akceptace) a současně poctivou prokazatelnou snahu právnické osoby, aby byla přijatá ochranná opatření životaschopná, byla naplňována, vyžadována, kontrolována, vynucována a revidována.⁴⁸

5.2 ESG

ESG, tato zkratka znamená enviromental, social a governance. Jedná se o směrnici udržitelnosti, na které se podílela Evropské unie. Celým názvem Environmental, Social and Governance, jedná se o směrnici pravidel, která jako normativní právní akt musí být implementována do právního řádu. Tento systém má přispět nejen k transparentnosti, ale má přinést entitám, která se k němu přihlásí, určité výhody. Ratingové aktivity v oblasti životního prostředí, sociálních věcí a správy hrají důležitou roli na udržitelném finančním trhu Evropské unie, protože poskytují investorům a finančním institucím informace týkající se například investičních strategií a řízení rizik u faktorů ESG. Hodnocení ESG má stále významnější dopad na fungování kapitálových trhů a na důvěru investorů.⁴⁹ Data získaná z ESG umožňují komplexní pohled na firmy i jednotlivce trhu EU a díky těmto datům se dá na základě stanovených kritérií měřit a tím porovnávat jednotlivé tyto entity a porovnávat jejich vliv na životní prostředí apod.⁵⁰

Zkratka E jako „environment“ se týká klimatických změn, znečištění a odpadů. S jako „social“ jehož obsahem jsou lidské zdroje a stakeholders. Poslední zkratka „G“ governance je s ohledem na zvolené téma této diplomové práce nejzásadnější. Tato oblast se vztahuje na řízení a management, zejména pak řízení rizik a compliance, transparentnost, interní komunikace ohledně kritických obav, etické kodexy a řízení střetu zájmů, včetně postupů, jimiž nejvyšší správní orgán zajišťuje, aby předešlo střetu zájmů, aby byl řízen a zmírňován.⁵¹ ESG funguje tak,

⁴⁸ Codexis. Právní věta. *Usnesení – Vyvinění trestně stíhané právnické osoby ze dne 9.3.2017 sp.zn. 6 To 7/2017*. [online]. 9.3.2017 [cit. 13.10.2023].

⁴⁹ European Parliament. *Environmental, Social and Governance (ESG) rating activities: Commission proposal for a Regulation on their transparency and integrity*. [online]. 20.9.2023 [cit. 22.10.2023].

⁵⁰ European Commission. *REGULATION OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL on the transparency and integrity of Environmental, Social and Governance (ESG) rating activities*. [online]. 13.6.2023 [cit. 22.10.2023].

⁵¹ Evropská komise. *Prováděcí nařízení komise (EU) 2022/2453 ze dne 30. listopadu 2022*. [online]. 30.11.2022 [cit. 22.10.2023].

že společnosti, které budou tyto strategie, principy a procesy užívat, budou tím získávat určité ESG skóre, které jim následně umožní určité postavení na trhu.

V České republice se reportování „ESG“ bude týkat přibližně více než tisícovky společností. Nicméně už nyní se mohou firmy podle něj orientovat. Směrnice však počítá s tím, že účinnost pro firmy bude platit od roku 2024. Rok 2024 je ale závazný jen pro ty české společnosti, které už reportují nefinanční zprávy od roku 2018 dle dřívější směrnice NFRD (Nařízení Evropského parlamentu a Rady EU č. 575/2013 vyžaduje, aby velké instituce, které vydaly cenné papíry přijaté k obchodování na regulovaném trhu, zveřejnily ode dne 28. června 2022 informace o rizicích ESG).⁵² Některé společnosti budou mít možný odklad, bude záležet na tom, do které kategorie bude společnost spadat. Obecně se povinnost ESG týká společností, jejichž cenné papíry jsou obchodované na regulovaných trzích na burce nebo splňují alespoň dvě ze tří těchto kritérií a to, má více než 250 zaměstnanců, vlastní aktiva v rozvaze vyšší než 500 miliónů korun, má čistý obrat minimálně jednu miliardu korun.⁵³

Již na první pohled je naprosto zřejmé, že nejen Česká republika, ale rovněž Evropská unie řeší otázku střetu zájmu jako jedno z důležitých témat, rovněž řeší i jiná zásadní témata. Tudíž nejen právní řád České republiky jako takový, ale i mezinárodní právní akty pomáhají zabránit možnému střetu zájmu. Prevence předcházení je mnohem důležitější než následné řešení nápravy. Opatření k prevenci je klíčovou otázkou, jejíž cílem je pomoci zabránit možnému střetu zájmu.

5.3 Dobré mravy

Dobré mravy nejsou přesně definovány jako pojem, ale soudní praxe a řada ustanovení nového občanského zákoníku je zmiňuje v některých ustanoveních například ust. § 1 odst. 2, ust. § 2 odst. 3, ust. § 19 odst. 2, ust. § 245 atd. Rovněž i v zákoně o obchodních korporacích a družstev je řada ustanoveních například ust. § 45 odst. 1, ust. § 191 odst. 2, ust. § 428 odst. 2.

⁵² Evropský parlament a Rada Evropské unie. *Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2022/2464 ze dne 14. prosince 2022*. [online]. 9.3.2017 [cit. 21.10.2023].

⁵³ Codexis. *ESG reporting od začátku do konce. Která data se vyplatí sledovat?* [online]. 23.2.2023 [cit. 22.10.2023].

Ústavní soud ve svém rozhodnutí ze dne 26.2.1998 sp.zn. II. ÚS 249/97-1 definoval dobré mravy jako „souhrn etických, obecně zachovávaných a uznávaných zásad, jejichž dodržování je mnohdy zajišťováno i právními normami tak, aby každé jednání bylo v souladu s obecnými morálními zásadami demokratické společnosti. Tento obecný horizont, který vývojem společnosti rozvíjí i svůj morální obsah v prostoru a čase, musí být posuzován z hlediska konkrétního případu také právě v daném čase, na daném místě a ve vzájemném jednání účastníků právního vztahu. Takovéto hodnocení přísluší výhradně obecným soudům, není ani v možnostech ústavního soudu vnikat do oněch subtilních vztahů jednotlivců, pokud jejich jednání nesignalizuje porušení základních práv a svobod.“⁵⁴

6. Příklady střetu zájmů

Zneužití postavení člena voleného orgánu nejen, že není morálním a etickým jednáním, ale je v rozporu se všemi pravidly, principy a zákonnou úpravou, kterou má tato řídicí osoba povinně dodržovat vůči korporaci a ostatním členům.

Ve střetu zájmu může být nejen člen voleného orgánu, jako statutární orgán, ale i členové valné hromady či řídicí pracovníci. Tyto střety zájmů mohou být nejen finanční, ale i osobní. Současně mohou být společně provázané. Autorka předkládané diplomové práce má konkrétně na mysli:

- Řídicí pracovníci při náborů nových zaměstnanců mohou upřednostnit osoby blízké i přesto, že nemají dostatečné znalosti a zkušenosti na nabízené pozici jako například ten, kdo by se výběrového řízení zúčastnil z řad veřejnosti.
- Členové statutárních orgánů vlastníci akcie v jiných společnostech upřednostní vlastní zájmy oproti zájmům korporace a rozhodují ve svůj osobní prospěch.
- Osobní vztahy s dodavatelskými strukturami a zákazníky mohou ovlivnit obchodní vztahy.
- Samotná valná hromada, akcionáři, kteří mají podíl na hlasovacích právech s rozhodujícím vlivem.

⁵⁴ Codexis. Právní věta. Usnesení – „Dobré mravy“ podle občanského zákoníku sp.zn. II. ÚS 249/97-1. [online]. 26.2.1998 [cit. 13.10.2023].

- Poradci, auditoři či jiní konzultanti, kteří by svými odbornými radami či „nezávislým“ hodnocením mohli způsobit střet zájmu vzhledem ke spojení s jinými korporacemi.

Existuje však řada dalších situací, za kterých může vzniknout střet zájmu. Níže jsou uvedeny některé konkrétní příklady, se kterými se setkala soudní praxe.

Střet zájmu společnosti a statutárního orgánu - uzavření smlouvy jednatelem a její společností

Střetem zájmu společnosti a statutárního orgánu se zabýval Nejvyšší soud, který vydal rozsudek sp.zn. 31 Cdo 1640/2022 ze dne 5.10.2022, který objasnil otázku zástupčího oprávnění ve střetu zájmů mezi zástupcem a zastoupeným a jeho důsledků, v tomto konkrétním případě uzavření dohody o narovnání mezi společností a jejím statutárním orgánem. Obsahem dohody o narovnání bylo ujednání o rozhodčí doložce. Statutární orgán nikterak nesplnil notifikační povinnost.

Soud první a druhého stupně rozhodčí nálezy zrušili s odůvodněním, že uzavření rozhodčí doložky bez notifikace je v rozporu se zájmy korporace a je třeba nutná aplikace ZOK a NOZ ve vztahu k derogačním pravidlům speciality (ZOK jako speciální úprava vůči NOZ jako generální).

Dovolací soud zaujal přelomový přístup, proto je tato judikatura velmi významná a pro budoucí rozhodování soudů zcela zásadní.

Nejvyšší soud dospěl k závěru, že pokud statutární orgán nevyhoví notifikačním požadavkům podle ust. § 54 a násl. ZOK je nutné aplikovat ust. § 437 NOZ. Dále pak jestliže třetí osoba věděla nebo musela vědět, že by zástupce není pro rozpor v zájmech oprávněn za zastoupeného jednat, není důvod ji poskytnout ochranu. Velký senát se přiklonil k názoru a celou věc uzavřel tím, že jednání zástupce jedná-li zástupce, jehož zájmy jsou ve střetu se zájmy zastoupeného, je tímto jednáním zastoupený vázán vždy, byla-li třetí osoba (s níž zástupce jednal) v dobré víře, že zástupci svědčí zástupčí oprávnění (že mezi zájmy zástupce a zájmy zastoupeného není rozpor, popř. že existující rozpor neomezuje zástupčí oprávnění zástupce). Není-li třetí osoba v dobré víře, není zastoupený jednáním zástupce vázán, pokud by nebylo takové jednání právně schváleno nebo dodatečně schváleno (ust. § 440 NOZ).

Vyloučení z výkonu funkce jednatele

Porušení povinnosti péče řádného hospodáře může mít za důsledek vyloučení tohoto člena z výkonu funkce. O tomto tématu bylo podrobně hovořeno výše. Autorka tak opět otevřela toto téma a navázala na něj, kdy použila novou judikaturu Nejvyššího soudu ze dne 31.8.2022 sp.zn. 27 Cdo 1370/2021-2459 vztahující se k otázce a dotvoření ust. § 65 ZOK.

Předmětem skutkového stavu věci bylo porušení povinnosti člena statutárního orgánu, kterým byla žena, která současně vlastnila i 50 procent společnosti. Porušením péče řádné hospodářky se měla dopustit tím, když pro společnost pořídila automobil, přitom společnost již tři starší automobily vlastnila. Tento nový automobil užívala její dcera, dále společnost uzavřela nájemní smlouvu, na základě níž byl společnosti přenechán do užívání byt za nájemné ve výši 10.000,- Kč měsíčně, který rovněž užívala její dcera k výkonu home office. Společnost platila podnájemné ve výši 1.500,- Kč měsíčně. Společnost prodávala kovový odpad, který vyprodukovala a částky za něj utržené (ve výši 978.764,05 Kč a 256.759,90 Kč si jednatelka nechala posílat na svůj osobní účet, a tak peníze nebyly použity ve prospěch dané společnosti. Společnost ještě uzavřela dvě smlouvy s jinými společnostmi, které měli zajišťovat informace týkající se nové partnerky navrhovatele (čili manžela jednatelky).

Soud konstatoval, že péče řádného hospodáře zahrnuje tzv. náležitou péči (povinnost jednat s potřebnými znalostmi a pečlivostí) a povinnost nezbytné loajality (povinnost dát při výkonu funkce přednost zájmům obchodní korporace před zájmy svými či zájmy jiných osob). Jde-li o náležitou péči, platí, že člen voleného (tj. i statutárního) orgánu obchodní korporace odpovídá za řádný (v souladu s požadavkem péče řádného hospodáře jsoucí) výkon funkce, nikoliv za výsledek své činnosti. Soud při svém posouzení, zda jsou splněny podmínky vyloučení z výkonu funkce, musí přihlídnout ke všem okolnostem konkrétního případu.

Podle Nejvyššího soudu ČR pro vyloučení člena statutárního orgánu nestačí jednorázové porušení, jakkoliv by bylo závažné, ani opakovaná, nicméně nevýznamná či drobná porušení; konstatuje, že musí dojít alespoň dvakrát k závažnému porušení péče řádného hospodáře. V případě, pokud člen statutárního orgánu působí ve více orgánech, nelze jeho jednotlivá porušení v jednotlivých korporacích sčítat. Vzhledem k vyloučení není tedy zásadní, aby korporaci vznikla újma. Soud má dále za to, že takového jednání, kterého se v tomto případě dopustil

statutární orgán, lze považovat za závažné porušení spojené s výkonem funkce ve smyslu ust. § 65 ZOK (ZOK 2020), poněvadž došlo k porušení povinnosti nezbytné loajality, tedy jednání nikoliv v zájmu obchodní korporace, ale v zájmu svém, osob blízkých či jiných osob.

S ohledem na shora uvedené od 1.1.2021 platí nová právní úprava, která upravila podmínky vyloučení, a to konkrétně ust. § 63 ZOK. Došlo ke zjednodušení interpretace a zcela jistě i aplikace tohoto ustanovení do praxe. V neposlední řadě zcela jistě na místě rovněž zmínit novelizaci účinnou od 1.7.2023, která dle ust. § 63 ZOK a násl. ukládá trest zákazu činnosti člena orgánu z pravomocného rozhodnutí soudu či z pravomocného rozhodnutí správního orgánu.

Péče řádného hospodáře. Jednání v konfliktu zájmů.

Judikatura Nejvyššího soudu ze dne 28.2.2019 sp.zn. 27 Cdo 2724/2017-635 dospěla k závěru, že již konflikt zájmu představuje porušení povinností péče řádného hospodáře, přičemž předmětná otázka musí být posouzena na konkrétní okolnosti případu.

Předmětem sporu bylo řízení o zaplacení částky 14.500 EUR s přísl. a 110.000 USD s přísl. Statutární orgán, v tomto případě jednatelka žalobce (žalovaná), která svou funkci zastávala v období od 30.12.2010 do 12.9.2012, uzavřela dne 16.4.2012 se společností V. smlouvu o vzájemné spolupráci a partnerství při realizaci investičního projektu. Podle této smlouvy se žalobce (co by investor) zavázal poskytnout půjčku ve výši 25.000.000,- Kč za účelem finančního zajištění projektu výstavby paletizační linky, dodávky kotlů na biomasu a vybudování prodejní sítě, protože projekt nikdy nebyl realizován.

Ke dni uzavření této smlouvy o vzájemné spolupráci vykonával funkci předsedy představenstva společnosti V. manžel žalované.

Žalovaná si dne 14.8.2012 zřídila dispoziční oprávnění k bankovním účtům žalobce a dne 15.8.2012 převedla z těchto účtů částky 14.500 EUR a 110.000 USD na účet společnosti V.

Dovolací soud konstatoval, že jednateli náleží obchodní vedení společnosti, má-li společnost více jednatelů, vyžaduje se souhlas většiny jednatelů, nestanoví-li společenská smlouva jinak. Členové představenstva jsou povinni vykonávat svou působnost s péčí řádného hospodáře a zachovávat mlčenlivost o důvěrných informacích a skutečnostech, jejich prozrazení třetím osobám by mohlo společnosti způsobit škodu. Součástí péče řádného hospodáře je i povinnost nezbytné loajality,

tj. povinnost jednatele dát při rozhodování přednost zájmům společnosti před zájmy svými či zájmy třetích osob, včetně zájmů společníka, včetně zájmů společníka, který jej do funkce jednatele vahou svých hlasů prosadil (rozsudek Nejvyššího soudu sp.zn. 29 Cdo 3325/2016).

V poměrech projednávané věci považuje Nejvyšší soud za podstatné, že žalovaná uzavřela jménem dovolatele významnou smlouvu se společností, jejímž 50% akcionářem a předsedou představenstva byl manžel žalované, a že následně jménem dovolatele poukázala sporné platby na účet této společnosti. Není pochyb o tom, že žalovaná jednala v konfliktu zájmů-na jedné straně byl zájem dovolatele (jehož byla jednatelkou), na straně druhé zájem jejího manžela (totožný se zájmy společnosti V.).

Zneužití informací v obchodním styku

Autorka v nadcházející kapitole této práce zmiňuje důsledky porušení péče řádného hospodáře člena voleného orgánu, kterou mohou být soukromoprávní a rovněž i trestněprávní, popř. správní. Pokud dojde k porušení určité povinnosti vyplývající ze smlouvy či z právního předpisu dojde současně k naplnění skutkové podstaty trestného činu či přestupku, člen voleného orgánu se dostává do trestněprávní či správní roviny.⁵⁵

Pokud tedy člen voleného orgánu (rovněž i jiná osoba např. pracovník, společník apod.) se účastní na podnikání dvou nebo více podniků se stejným nebo podobným předmětem činnosti v úmyslu opatřit sobě východu nebo prospěch tzv. selftrading (obchodování ve svůj prospěch) dopouští se trestního činu dle ust. § 255 a násl. zákona č. 40/2009 Sb. trestní zákoník, protože nemusí být naplněno porušení zákazu konkurence.

Zneužití informací v obchodním styku se zabýval i Nejvyšší soud ČR v právní věci vedené pod sp.zn. 5 Tdo 144/2019. Konkrétně se jednalo o osoby, které tvořily ekonomicky spjatou skupinu, jež se nacházela v ekonomickém propadu, vyvést majetek. Tato skupina uskutečnila majetkové transakce mezi společnostmi, které měly stejný předmět činnosti a v jejichž orgánech vždy působili oba obvinění. Tyto osoby uzavřeli řadu kupních smluv, jejichž předmětem byl prodej nemovitostí, dopravních prostředků, soubor strojů, zařízení, drobný majetek, náhradní díly, servisní materiál, skladové zásoby čímž tedy jeden z podnikatelských subjektů

⁵⁵ VÍTEK, Jindřich. *Odpovědnost statutárních orgánů obchodních společností*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012. s. 107.

zbavili majetku sloužícího k jedinému fungujícímu podnikání, tím samotné podnikání znemožnili a v důsledku tak zabránili těmto subjektům v možnosti plnit jejich stávající závazky a vyvedený majetek nadále užívali k podnikání ve svých závazky nezatížených obchodních společnostech.

Nejvyšší soud v usnesení ze dne 21.10.2009, sp.zn. 5 do 685/2009, konstatoval, že k naplnění zákonného znaku „na úkor“ u trestného činu zneužití informací v obchodním styku může dojít tím, že pachatel na podkladě smlouvy vyvede majetek a zaměstnanec z obchodí společnosti, což vyvolá omezení nebo dokonce ukončení možnosti podnikání konkrétního podnikatelského subjektu. Nevýhodnost takto uzavřené smlouvy, resp souboru smluv, pak spočívá mimo jiné v tom, e jeden ze subjektů byl takovými smlouvami zbaven majetku, který používal k podnikání, a svých zaměstnanců, čímž mu bylo znemožněno i samotné podnikání. Podle usnesení ze dne 22.2.2012, sp.zn. 5 Tdo 1638/2011, existence protiprávního následku u trestního činu zneužití informací v obchodním styku spočívá i ve změně majetkové struktury subjektu, na jehož úkor pachatel jednal. Takovým následkem je proto i zjevná nevýhodnost nájemní smlouvy, kterou pachatel uzavřel poté, co nemovitý majetek poškozené osoby vložili do základního kapitálu nově založené společnosti v níž současně pachatel v době činu působil. Přičemž nejde o to, zda došlo k plnění nebo nikoliv.

Vrchní soud konstatoval, že i přes „obtížné období“, v němž se podnikatelské subjekty nacházely, byli povinni hájit ekonomické zájmy všech obchodních společností, v nichž vykonávali funkci statutárního orgánu, a to za současného respektování platných hospodářských pravidel. Nejvyšší soud se s touto úvahou vrchního soudu ztotožnil.⁵⁶

Všechna tato zvolení, významná judikurní soudní rozhodnutí dotváří velmi zásadním způsobem provázanost jednotlivých kapitol této práce. Není pochyb o tom, že právní úprava je základním „nástrojem“ pro řešení střetů zájmů. Judikatura tuto otázku dotváří v konkrétních případech. Aby tato otázka nemusela být řešena před soudem, existuje řada nástrojů jako je corporate complain nebo corporate governance. Tyto principy dobrého řízení a správy korporací mohou při vhodném nastavení mechanismů přispět k předcházení negativních situací.

⁵⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 17.12.2000 sp.zn. 5 Tdo 144/2019-9366

7. Důsledky porušení péče řádného hospodáře člena voleného orgánu

Poruší-li člen voleného orgánu péči řádného hospodáře musí být připraven čelit negativním důsledkům svého jednání. V opačném případě musí prokázat, že v daném případě jednal s péčí řádného hospodáře. Podle názoru Nejvyššího soudu České republiky nese důkazní břemeno člen voleného orgánu obchodní korporace o tom, že uvede okolnosti, z nichž plyne, že v daném případě jednal s péčí řádného hospodáře a označí k nim důkazy, jimiž mají být tyto rozhodné skutečnosti prokázány. Netvrdí-li rozhodné skutečnosti, pak z logiky věci nemůže ani označit k neexistujícím tvrzením důkazy. Tudiž, člen nese i břemeno tvrzení ohledně skutečnosti svědčících ve prospěch závěru, že v daném případě jednal s péčí řádného hospodáře.⁵⁷

Jak již bylo zmíněno výše, téma střetu zájmu velmi úzce souvisí s povinností péče řádného hospodáře, proto má autorka za to, že je třeba věnovat se i důsledkům porušení tohoto neloajálního, nepečlivého jednáním. Důsledků je celá řada a možností jejich řešení jsou věnovány podkapitoly níže.

Důsledky porušení mohou být soukromoprávní nebo trestně právní. Soukromoprávní jsou odpovědnost za újmu, kterou osoba způsobila, dále ji může být pozastaven výkon funkce a může být rovněž i vyloučena. Níže jsou ve zkratce vymezeny některé důsledky.

7.1 Pozastavení výkonu funkce členu orgánu

Členové volených orgánů mají zákonnou povinnost při výkonu své funkce jednat s péčí řádného hospodáře (ust. § 52 odst. 1 ZOK). Při své činnosti se setkávají s mnoha příležitostmi a informacemi, které by mohly tyto osoby využít k vlastnímu osobnímu zájmu, protože by své vlastní zájmy mohly upřednostnit před zájmy korporace. Následkem takového jednání by došlo ke střetu zájmu. V případě střetu zájmu může být výkon funkce člena voleného orgánu pozastaven kontrolním nebo nejvyšším orgánem (ust. § 54 odst. 4 ZOK). Možnost pozastavení výkonu funkce je právem nikoliv povinností. To, zda nejvyšší nebo kontrolní orgán pozastaví výkon funkce člena voleného orgánu je jen na posouzení konkrétní situace a její

⁵⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 20.10.2009 sp.zn. 29 Cdo 3775/2008-9366

závažnosti. Podle Lasáka je nezbytné, aby v případě rozhodnutí o pozastavení výkonu funkce bylo jasně určeno, na jakou dobu je výkon funkce pozastaven, protože absence tohoto údaje by mohla vést k relativní neplatnosti rozhodnutí. Samotná úprava o pozastavení výkonu funkce člena voleného orgánu může být upravena společenskou smlouvou. Z logiky věci zánikem funkce nebo uplynutím určené doby končí i pozastavení výkonu této funkce.⁵⁸ Údaj o tom, že byl členovi orgánu pozastaven výkon funkce se zapisuje do obchodního rejstříku (ust. § 48 odst. 1 písm. e) zákona č. 304/2013 Sb., zákona o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob).

Znění ust. § 54 odst. 1 ZOK, že v případě, pokud dojde ke střetu zájmu člena voleného orgánu obchodní korporace ve spojení s informační povinností (a to bez zbytečného odkladu), tak kontrolní orgán nebo nejvyšší orgán pozastaví člena voleného orgánu výkon funkce (ust. § 54 odst. 4 ZOK), nelze vykládat doslovně. Znamenalo by to, že ten, kdo by nesplnil záměrně notifikační povinnost by byl „zvýhodněn“ před osobu, která by notifikační povinnost splnila. Autorka má za to, že vzhledem k extenzivnímu výkladu lze dovodit, že ustanovení o pozastavení funkce člena voleného orgánu má dopad i na střet zájmů vyplývající z ust. § 55 ZOK.

7.2 Vyloučení člena statutárního orgánu z výkonu funkce

Právní úprava umožňuje vyloučit člena statutárního orgánu z výkonu funkce v případě, pokud v posledních třech letech před zahájením řízení opakovaně nebo závažně porušil své povinnosti při výkonu funkce (ust. § 63 odst. 1 ZOK).

Podle novely ZOK účinné od 1.7.2023 vstoupila v platnost nová informační povinnost a to ve chvíli, pokud člen voleného orgánu obchodní korporace není způsobilý k výkonu funkce, existují skutečnosti, které mohou vést ke vzniku překážky výkonu funkce, neúspěšné skončení insolvenčního řízení vedeném v posledních třech letech. Tato evidence je upravena ust. § 70 až 70d ZOK. Do evidence se tedy zapisují osoby, které byly z rozhodnutí soudu vyloučeny z výkonu funkce člena statutárního orgánu podle ust. § 63 až 65 ZOK, který byly odsouzeny pro trestný čin, který zakládá překážku výkonu funkce, nebo, kterým byl uložen zákaz

⁵⁸ LASÁK, Jan. *Zákon o obchodních korporacích: komentář*. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). Praha: Wolters Kluwer, 2014. s. 466.

činnosti zakládající překážku výkonu fce. a v neposlední řadě byl na jejich majetek prohlášen konkurs.

Řízení o vyloučení člena statutárního orgánu obchodní korporace z výkonu funkce je řízením ve statusových věcech právnických osob ve smyslu ust. § 2 písm. e) a ust. § 85 písm. a) zákona o zvláštním řízením soudním. Jsou-li dány důvody pro vyloučení člena statutárního orgánu obchodní korporace z výkonu funkce, soud ve výroku usnesení vysloví, že konkrétní člen statutárního orgánu nesmí po dobu tří let od právní moci rozhodnutí vykonávat funkci člena statutárního orgánu jakékoli obchodní korporace nebo v ní být osobou v obdobném postavení.⁵⁹

Eichlerová má za to, že se jedná o diskvalifikaci z výkonu funkce člena statutárního orgánu obchodní korporace a o porušení Listiny základních práv a svobod, konkrétně čl. 26 odst. 1, kde je zakotveno, že každý má právo na svobodnou volbu povolání, dále čl. 26 odst. 3, že každý má právo na získání prostředků pro své životní potřeby. Samotný zákaz činnosti má diskvalifikační dopad na vyloučenou osobu, neboť nemůže zastávat funkci v jiných korporacích a družstev.⁶⁰

Tento prostředek by měl být tím posledním krokem, který by korporace měla zvolit v případě porušení povinností péče řádného hospodáře.

7.3 Odpovědnost za způsobenou škodu

Nejprve je třeba si ujasnit otázku, zda v případě člena voleného orgánu obchodní korporace se jedná o zákonné, či smluvní zastoupení. Řada odborníků se přiklání k tomu, že člen voleného orgánu obchodní korporace je zastoupení smluvní. Předmětem této práce není otázka smluvního či zákonného zastoupení, proto jsou zde vymezeny obě možnosti.

Porušení zákonné povinnosti vyplývá z ust. § 2910 NOZ, který říká, že ten, kdo vlastním zaviněním poruší povinnost stanovenou zákonem a zasáhne do absolutního práva poškozeného, nahradí co způsobil. Povinnost k náhradě vznikne zaviněným porušením zákonné povinnosti stanovené na ochranu takového práva.

⁵⁹ Codexis. Právní věta. Usnesení – *Statutární orgán sp.zn. 14 Cmo 360/2015-81*. [online]. 1.9.2016 [cit. 13.10.2023].

⁶⁰ EICHLEROVÁ, Kateřina. *Ústavnost zákonné úpravy diskvalifikace z výkonu funkce člena statutárního orgánu obchodní korporace Habilitační přednáška*. [online]. 7/2022 [cit. 13.10.2023].

Odpovědnost za způsobenou škodu porušením smluvní povinnosti řeší ust. § 2913 NOZ. Odpovědná osoba nahradí poškozené škodu v případě porušení povinnosti vyplývající ze smlouvy. Předmětné ustanovení hovoří o objektivní odpovědnosti, tj. odpovědnost bez ohledu na zavinění s možností liberační.

Zákon o obchodních korporacích a družstev pak doplňuje celou materií náhrady újmy o nemajetkovou ust. § 3 odst. 2 ZOK.

7.4 Povinnost vydat prospěch

Zákonná úprava jednoznačně nespecifikuje, co všechno může být prospěchem. Zákonodárce tím chtěl zřejmě poskytnout prostor pro případné individuální posouzení kontrolním orgánem nebo valné hromady, popř. soudního sporu soudního uvážení. Autorka má za to, že prospěchem mohou být peníze či jiné majetkové hodnoty.

Člen voleného orgánu, který porušil péči řádného hospodáře, vydá obchodní společnosti prospěch, který v souvislosti s takovým jednáním získal. Pokud by nebylo možné takové vydání prospěchu vydat, musí ho nahradit tato osoba v penězích (ust. § 53 odst. 1 ZOK).

7.5 Povinnost nahradit vzniklou újmu

Povinnost nahradit újmu, a to majetkovou nebo nemajetkovou upravuje ust. § 2895 a násl. NOZ. V případě, pokud by společnosti vznikla v souvislosti s porušením péče řádného hospodáře újma, může ji obchodní korporace nahradit podle smlouvy, která byla uzavřena mezi touto osobou, která se dopustila porušení a korporací jako poškozenou. Aby byla smlouva účinná, vyžaduje se souhlas nejvyššího orgánu. Souhlas musí projevit alespoň dvoutřetinová většina hlasů všech společníků (ust. § 53 odst. 3 ZOK). Následky případného řešení neplatnosti smlouvy by řešil soud.

7.6 Povinnost nahradit škodu na podílu společníka

Velmi zajímavým řešením je ust. § 213 NOZ. V případě pokud by člen voleného orgánu poškodí svým jednáním společnost a bude tímto jednáním

poškozen společník společnosti na hodnotě své účasti, může soud tomuto škůdci i bez návrhu uložit povinnost nahradit způsobenou škodu jen korporaci a to především tehdy, pokud by tím byla vykompenzována škoda na znehodnocené účasti.

7.7 Ztráta nároku na odměnu

Forma odměňování je rozhodně motivační složkou pro každého řídicího člena obchodní korporace a nikdo z těchto osob nemá zájem na tom o tuto složku přijít zejména tehdy, pokud je nastavena jako pohyblivá tak, že jsou řídicí orgány odměňovány v návaznosti na hospodářský výsledek.

V případě nejen nepříznivého hospodářského výsledku korporace, ale i z jakýkoliv jiných důvodů může přistoupit nejvyšší orgán ke ztrátě nároku na odměnu. K takovému rozhodnutí může nejvyšší orgán přistoupit jen v případě, pokud byla sjednána odměna ve smlouvě o výkonu funkce. V kapitálové společnosti totiž platí, že pokud není sjednána odměna ve smlouvě o výkonu funkce, tak platí, že je tento výkon bezplatný (ust. § 59 odst. 3 ZOK).

7.8 Ochrana proti způsobené újmě – společnická žaloba

O důsledcích porušení péče řádného hospodáře bylo hovořeno již výše. V případě pokud se řešení důsledku nenalezne v korporaci, korporace musí řešit celou věc soudní cestou. K tomu slouží tzv. společnická žaloba dle ust. § 157 ZOK, která se analogií použije rovněž i na akciovou společnost.

Podstatou této žaloby je, aby kterýkoliv ze společníků, v tomto případě akcionářů, se mohl domáhat náhrady újmy, a to už majetkové nebo nemajetkové způsobené členy dozorčí rady, členy představenstva porušením povinnosti jednat s péčí řádného hospodáře. Újmu může způsobit také vlivná osoba, proti které je podání žaloby dle ust. § 157 ZOK rovněž možné.

Před tím, než se oprávněná osoba rozhodne podat společnickou žalobu, musí písemně informovat o svém záměru dozorčí radu v případě, pokud byla zřízena. Je-li ve společnosti více členů představenstva, informuje akcionář o svém záměru všechny členy. Důvodem této informační povinnosti je řešení situace mimosoudní cestou a to tak, aby dozorčí rada vyřešila celou věc sama v rámci korporace, nebo

pokud by se nepodařilo věc vyřešit dozorčí radě, může i ona následně podat společnickou žalobu. Jak již bylo zmíněno výše, pokud by neuplatnila dozorčí rada nárok před soudem, má tuto možnost udělat akcionář a to bez odkladně po doručení informační povinnosti.

Promlčecí lhůta nároku na uplatnění není v zákoně o obchodních korporacích a družstev uvedena, použije se promlčecí lhůta z nového občanského zákoníku, promlčecí lhůta subjektivní je tříletá; objektivní promlčení lhůta práva na náhradu škody nebo způsobené újmy je desetiletá ode dne, kdy se poškození dozví způsobené újmě (ust. § 636 NOZ).

8. Závěr

V posledních letech se nejen evropská a vnitrostátní legislativa intenzivně věnuje zlepšení řízení a správy korporací, a to vzhledem ke globálnímu trhu a případným následkům destrukce, který by měl dominový celosvětový dopad. Primární cílem ať už legislativních nebo samoregulačních předpisů, kterým je řada kodexů a vnitřních předpisů korporací, ať už od zmíněného Kodexu corporate governance a jiných v této práci zmíněných jako je dále například corporate compliance či evropských pravidel ESG, aby osoby v postavení řídicích orgánů nejen kapitálových korporací řídily, spravovaly a kontrolovaly tyto entity zejména s dostatečnou loajalitou, péčí a znalostmi, ale rovněž v souladu s principy dobré správy a zákonnou úpravou. Obecně platí, že obyčejové „právo“, pravidla a principy vznikly dříve než psané právo. Je obecně známo, že psané právo se opírá o tyto pilíře obyčejového práva a doplňuje je v celistvý závazný systém.

První kapitoly této práce autorka popsala historii a samotný pojem corporate governance. Snažila se ve své práci přiblížit, a především vysvětlit samotný obsah tohoto pojmu. V České republice je používán Kodex správy a řízení jehož význam neustále roste. Smyslem tohoto Kodexu správy a řízení je rozšířit a blíže konkretizovat jednotlivé legislativní požadavky z oblasti správy a řízení obchodních korporací a dotvářet jednotlivé legislativní požadavky na členy volených orgánů zejména v akciových společnostech s roztržštěnou akcionářskou strukturou, neboť právě zde existuje oddělené vlastnictví od řízení, a právě v této struktuře může docházet ke střetům zájmů členů statutárních orgánů příslušných obchodních korporací a zájmy jejich společníků. Jedná se o samoregulační nástroj zájmových skupin a kapitálového trhu, který není mocensky vynucován, ale jeho dodržování přispívá k důvěře investorů.

Kodex správy a řízení klade velký důraz na vnitřní uspořádání korporace a mechanismy pro výběr jednotlivých volených členů statutárních orgánů, aby tyto svou správu vykonávali s patřičným respektem k zájmům organizace nikoliv svých vlastních zájmů. Cílem tohoto kodexu je především odstranit v organizacích, které tento kodex používají, některé prvky neetického lidského chování a dále zlepšit podnikatelské prostředí zejména vzhledem ke zvýšení důvěry investorů. Notifikační povinnost je kopírována skrze zákonnou úpravu. Tento Kodex pak dotváří legislativní rámec zákona o obchodních korporacích, a to především právě

vzhledem k těmto voleným členům, jejich odměňování, který si každá organizace nastaví podle svých požadavků a schopností.

Závěr této práce se zabývá konkrétními příklady o střetu zájmů v souvislosti s ustálenou judikaturou českého právního systému, která je pro současnou právní praxi určující a má zásadní vliv na aplikaci práva, a to i přesto, že soudní rozhodnutí Nejvyššího a Ústavního soudu České republiky jsou závazná jen na konkrétní případy. To, jakým způsobem se soud vypořádá se závěrem řešení otázky střetu zájmu, záleží na konkrétní věci, a především na konkrétních okolnostech, které střet zájmu zapříčinily.

Střet zájmů úzce souvisí s institutem řádného hospodáře, jeho loajalitou, péčí, kterou vynakládá při výkonu své funkce a rovněž znalostmi a zkušenostmi. Tento názor zastává i judikatura Nejvyššího soudu České republiky. Nejen česká právní úprava, ale i evropská se zabývá otázkou střetu zájmu. Na evropské úrovni je řešena v rámci legislativních aktů nařízení a směrnic. Autorka v této diplomové práci rovněž zmiňuje principy ESG, které vycházejí právě z předpisů Evropské unie. Další kapitola se věnovala důsledkům porušení povinnosti péče řádného hospodáře, které mohou být občanskoprávní i trestně právní. Tyto následky mohou být řešeny rovněž i v rámci korporace. Pokud tento způsob nedostačuje, přistoupí korporace k řešení dané situace soudní cestou, využije společnickou žalobu, která je ale až ultima ratio.

Dalším tématem této práce byla otázka complains. Complains a corporate goverment by měli předcházet střetům zájmů osob podílejících se nejen na řízení společností ve volitelných orgánech, navíc je nutno konstatovat, že případné střety zájmů mohou mít různé intenzity. Jednotlivá porušení mohou být i různě kvalifikována z pohledu práva různými jejími druhy. Byť to není předmětem této práce je třeba připomenout i trestní právo, které na nejtěžší formy střetu zájmu rovněž pamatuje, několika skutkovými podstatami trestného činu.

Právní úprava o střetu zájmu je z hlediska obecnosti dostačující. Právní předpisy kopírují etické kodexy v oblasti notifikační povinnosti, transparentnosti a etické povinnosti. Autorka má nicméně za to, že by této zákonné úpravě prospělo zpřesnění v některých ohledech, které je třeba vyjasnit například právě interními předpisy a kodexy. Nemusí se jednat hned o novelizace, která by byla nákladná a zaměstnala by zákonodárny sbor. Důvodová zpráva zákona o obchodních korporacích již v roce 2011 jednala o regulaci pravidel správy obchodních korporací v rámci pravidel corporate governance a o zavedení pravidel pro kontrolu

vnitřních mechanismů, které by byly obecně aplikovány. Zřejmě z důvodu toho, že je soukromá praxe velmi různorodá, nepodařilo se další mechanismy zavést.

V oblasti střetu zájmu ve veřejném sektoru jsou mechanismy nastaveny detailněji. Již v Ústavě se hovoří o neslučitelnosti funkcí poslanců, senátorů, soudců, státních zástupců. V této oblasti existuje řada legislativních předpisů od Ústavy ČR, zákona o střetu zájmu, zákona o obcích, zákona o krajích, zákon o hlavním městě Praze, zákona o soudech a soudcích, zákona o státních zástupcích, zákona o veřejných zakázkách a řadě dalších. Současně existuje i detailnější prevence střetu zájmu například i při zadávání veřejných zakázek, jako jsou prohlášení osob, které se do výběrového řízení přihlašují a tak podobně. Samozřejmě i judikatura celou věc dotváří.

Autorka má za to, že v případě shora uvedené veřejnoprávní právní oblasti střetu zájmu je oblast prevence a ochrany širší vzhledem k tomu, že se právní úprava snaží hájit a chránit veřejné zájmy, a tak zákonodárce k celé problematice přistupuje s mnohem větší pečlivostí, respektem a smyslem pro detail. Naproti tomu „soukromoprávní“ střety zájmů jsou v zákoně o obchodních korporacích a družstev a novém občanském zákoníku obecné, ale snaží se pokrýt základní problematiku střetu zájmu.

Závěrem je třeba konstatovat, že Kodex správy a řízení je vzhledem k úpravě pravidel správy a řízení, transparentnosti a kontroly velmi detailní. Kodexy by měly být právě tím průvodním doplňkem, které by měly dotvářet detailní koncept úpravy střetu zájmu, protože zákonná úprava je velmi obecná a konkrétní porušení pak musí řešit obecné soudy. Není tedy možné na právní regulaci rezignovat a je nezbytné připravit návrh pravidel o střetu zájmu o preventivním účinku obchodních korporací, a to zejména tak, že kontrolní orgán by prováděl pravidelné nebo namátkové kontroly informací z veřejných databází a veřejných rejstříků ve chvíli, kdy by měl orgán za to, že by mohlo potencionálně hrozit riziko střetu zájmu. Dále má autorka za to, že pokud by právní úprava jednoznačně definovala stupeň závažnosti porušování, například výši způsobené škody, bylo by mnohem snazší sankcionovat tyto prohřešky od těch nejméně závažných až po ty nejzávažnější.

Již současná praxe ukazuje, že prevence, informovanost, školení a transparentnost je preventivním opatřením, které mohou zamezit vzniku střetu zájmu. Říká se, že neznalost zákona neomlouvá, ale málo která osoba, která je do funkce obchodní korporace volena si je vědoma toho, že by třeba za určitých okolností mohla zapříčinit střet zájmu. Příkladem může být obchodní kontrakt

uzavřený mezi osobou blízkou na straně prodávající, na straně kupující korporace, kdy za ni jedná člen voleného orgánu, který má za to, že kontrakt je vzhledem k okolnostem trhu a konkurence výhodný, zohlední i další aspekty jako „hladké“ uzavření smlouvy a pro společnost s výhodným nákupem. Autorka má za to, že v těchto případech se nemusí jednat o střet zájmu v případě splnění notifikační povinnosti. Proto, pokud by zákonná úprava doplnila věc o situaci, že osoby, které jsou do svých funkcí voleni/jmenováni jsou poučeni o svých povinnostech předcházet střetům zájmů. Současně by tyto osoby měly podepisovat prohlášení jehož obsahem bude mlčenlivost. S ohledem na to, že velmi často střet zájmu souvisí s etickým a morálním chováním členů volených orgánů, obecná regulace není možná. Ač jsou etické a jiné kodexy zcela zásadním doplňkem, zákonná úprava je jediným nástrojem právní jistoty.

Podniky v současné ekonomice zastávají zásadní roli při vytváření ekonomiky, a proto je nezbytné chránit a regulovat jejich fungování. Na první pohled to může znít velmi byrokraticky, nicméně autorka má za to, že zejména tyto mechanismy mohou sloužit jako prevence vzniku při střetu zájmů volených orgánů členů obchodní korporace.

Seznam použité literatury

Bibliografické zdroje

BĚLOHLÁVEK, A. a kol. *Komentář k zákonu o obchodních korporacích*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013. s. 2733. ISBN 978-80-7380-451-0.

Deloitte. *Kodex správy a řízení společností ČR 2018*. Czech Institute od Directors, 2018. ISBN 978-80-270-4402-3.

HURYCHOVÁ, Klára a Daniel BORSÍK, ed. *Corporate governance: kolektivní monografie*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. ISBN 978-80-7478-654-9.

KLÍROVÁ, Jana. *Corporate governance: správa a řízení obchodních společností*. Praha: Management Press, 2001. ISBN 80-7261-052-X.

LASÁK, Jan. *Zákon o obchodních korporacích: komentář*. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). Praha: Wolters Kluwer, 2014. ISBN 978-80-7478-537-5.

MANCELOVÁ, Silvia. Loajalita a péče řádného hospodáře v akciové společnosti. Beckova edice právní instituty. V Praze: C.H. Beck, 2015. ISBN 978-80-7400-584-8.

MORAVEC, Tomáš a Lucie ANDREISOVÁ. *Obchodní společnosti pohledem Corporate Governance*. Praha: Grada Publishing, 2021. Právo pro praxi. ISBN 978-80-271-1217-3.

POKORNÁ, Jarmila. *Obchodní společnosti a družstva*. Academia iuris (C.H. Beck). V Praze: C.H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-475-9.

ROZEHNAL, Aleš. *Obchodní právo*. Právnícké učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. ISBN 978-80-7380-524-1.

ŠVESTKA, Jiří. *Občanský zákoník: komentář. 2. vydání*. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). Praha: Wolters Kluwer, 2019-. ISBN 978-80-7598-656-6.

VÍTEK, Jindřich. *Odpovědnost statutárních orgánů obchodních společností*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012. s. 388. ISBN 978-80-7357-862-6.

Zákon o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob: komentář. Beckova edice komentované zákony. V Praze: C.H. Beck, 2015. ISBN 978-80-7400-285-4.

Judikatura českých soudů

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 28.2.2019 sp.zn. 27 Cdo 2724/2017-635

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 15.2.2018 sp.zn. 29 Cdo 2791/2016-277
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 25.4.2019 sp.zn. 27 Cdo 2695/2018-370
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 5.10.2022 sp.zn. 31 Cdo 1640/2022 ze
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 20.10.2009 sp.zn. 29 Cdo 3775/2008
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 9.12.2010 sp.zn. 3 Ads 119/2010
Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 27.2.2019 sp.zn. 29 ICdo 10/2018-175
Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 31.8.2022 sp.zn. 27 Cdo 1370/2021-2459
Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 17.12.2020 sp.zn. 5 Tdo 144/2019
Usnesení Vrchního soudu ČR ze dne 9.3.2017 sp.zn. 6 To 7/2017

Internetové zdroje

Codexis. *ESG reporting od začátku do konce. Která data se vyplatí sledovat?* [online]. 23.2.2023 [cit. 22.10.2023]. Dostupné z: <https://app.codexis.cz/literatura/LT134098>

Codexis. Právní věta. *Usnesení – „Dobré mravy“ podle občanského zákoníku sp.zn. II. ÚS 249/97-1.* [online]. 26.2.1998 [cit. 13.10.2023]. Dostupné z: <https://app.codexis.cz/hledat/judikatura?vyraz=I.+%C3%9AS+249%2F97&strana=1&workspaceId=2656e613-5e49-4796-9d30-43035fe2d18d&limit=10>

Codexis. Právní věty. Nejvyšší soud ČR. *Usnesení – péče řádného hospodáře. jednání v konfliktu zájmů ze dne 28.2.2019 sp.zn. 27 Cdo 2724/2017-635:* Dostupné z: <https://app.codexis.cz/hledat/judikatura?vyraz=27+Cdo+2724%2F2017&strana=1&workspaceId=2656e613-5e49-4796-9d30-43035fe2d18d&limit=10>

Codexis. Právní věta. *Usnesení – Statutární orgán sp.zn. 14 Cmo 360/2015-81.* [online]. 1.9.2016 [cit. 13.10.2023]. Dostupné z: <https://app.codexis.cz/hledat/judikatura?vyraz=Vylou%C4%8Den%C3%AD+%C4%8Dlena+statut%C3%A1rn%C3%ADho+org%C3%A1nu+z+v%C3%BDkonu+funkce&strana=1&workspaceId=2656e613-5e49-4796-9d30-43035fe2d18d&limit=10>

Codexis. Právní věta. *Usnesení – Vyvinění trestně stíhané právnické osoby ze dne 9.3.2017 sp.zn. 6 To 7/2017.* [online]. 9.3.2017 [cit. 13.10.2023]. Dostupné z: <https://app.codexis.cz/hledat/judikatura?vyraz=compliance&strana=1&workspaceId=2656e613-5e49-4796-9d30-43035fe2d18d&limit=10>

CRI Group. *What Is Corporate Compliance and Why It's Important?* [online]. 15.2.2005 [cit. 13.10.2023]. Dostupné z: <https://crigroup.com/importance-of-corporate-compliance/>

Deloitte. *Kodex správy a řízení společností ČR 2018*. [online]. [cit. 16.2.2023]. Dostupné z: <https://www2.deloitte.com/cz/cs/pages/risk/articles/kodex-spravy-a-rizeni-spolecnosti-cr.html>

EICHLEROVÁ, Kateřina. *Ústavnost zákonné úpravy diskvalifikace z výkonu funkce člena statutárního orgánu obchodní korporace Habilitační přednáška*. [online]. 7/2022 [cit. 13.10.2023]. Dostupné z: https://www.ilaw.cas.cz/upload/web/files/pravnik/issues/2022/7/6_BUD_Eichlerova_697-703_7_2022.pdf

European Commission. *REGULATION OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL on the transparency and integrity of Environmental, Social and Governance (ESG) rating activities*. [online]. 13.6.2023 [cit. 22.10.2023]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52023PC0314>

European Parliament. *Environmental, Social and Governance (ESG) rating activities: Commission proposal for a Regulation on their transparency and integrity*. [online]. 20.9.2023 [cit. 22.10.2023]. Dostupné z: <https://www.europarl.europa.eu/legislative-train/theme-an-economy-that-works-for-people/file-esg-rating>

Evropská komise. *Prováděcí nařízení komise (EU) 2022/2453 ze dne 30. listopadu 2022*. [online]. 30.11.2022 [cit. 22.10.2023]. Dostupné z: <https://esipa.cz/sbirka/sbsrv.dll/sb?DR=SB&CP=32022R2453>

Evropský parlament a Rada Evropské unie. *Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2022/2464 ze dne 14. prosince 2022*. [online]. 9.3.2017 [cit. 21.10.2023]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/HTML/?uri=CELEX%3A32022L2464>

Evropská unie. *Úřední věstník Evropské unie. Doporučení komise ze dne 15. února 2005 o úloze nevykonných členů správní rady nebo členů dozorčí rady a výborech správní nebo dozorčí rady společností kótovaných na burze*. [online]. 15.2.2005 [cit. 13.10.2023]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX%3A32005H0162>

James Chen. *Corporate Governance Definition: How It Work, Principles, and Examples* [online]. Poslední změna 18.8.2022. [Cit. 23.1.2023]. Dostupné z: <https://www.investopedia.com/terms/c/corporategovernance.asp>

Ministerstvo financí České republiky *Principy OECD, na nichž je Kodex založen, jsou principy otevřenosti, poctivosti a odpovědnosti* [online]. 31.12.2005 [cit. 23.1.2023]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/archiv/transformacni-institute/agenda-byvaleho-fnm/sprava-majetku/kodex-spravy-a-rizeni-spolecnosti-corpor/kodex-spravy-a-rizeni-spolecnosti-zaloze-14620>

Ministerstvo financí České republiky *Zásady Corporate Governance* [online]. 21.5.2004 [cit. 23.1.2023]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/archiv/transformacni-institute/agenda-byvaleho-fnm/sprava-majetku/kodex-spravy-a-rizeni-spolecnosti-corpor/zasady-corporate-governance-14619>

Štenclová Ivana. *Střet zájmů člena statutárního orgánu kapitálové obchodní korporace ve vazbě na principy corporate governance*. [online]. Poslední změna 13.12.2019. [Cit. 14.2.2023]. Dostupné z:

<https://advokatnidenik.cz/2019/12/13/stret-zajmu-clena-statutarniho-organu-kapitalove-obchodni-korporace-ve-vazbe-na-principy-corporate-governance/>

U.S. Securities and Exchange commission. *Insider Trading*. [online]. [Cit. 26.2.2023]. Dostupné z: <https://www.investor.gov/introduction-investing/investing-basics/glossary/insider-trading>

Rozsudek NSS ze dne 13.5.2004 sp.zn. 1 As 9/2023-9 [Cit. 25.9.2023]. Dostupné z: https://www.nssoud.cz/stazeni-dokumentu?filepath=SOURNI_VYKON/2003/0009_1As_0300090A_prevedeno.pdf

Resumé

The subject of the thesis on "Conflict of Interest of a Member of an Elected Body of a Commercial Corporation" is a summary of the legal complex of conflict of interest and the principles of soft law in the form of the Corporate Governance Code in the legal system of the Czech Republic. The work is divided into chapters and subchapters, which deal in more detail with conflict of interest and other legal consequences. The aim of this thesis is to use the method of comparison to summarize the relevant legal regulations and court case law with other tertiary norms and thus to provide a comprehensive view of the issue of conflict of interest of elected bodies of a corporation from the perspective of two, at first glance, completely different sets of rules - the statutory regulation and the Corporate Governance Code.